

Univerzita Hradec Králové

Filozofická fakulta

Ústav sociální práce

Povědomí seniorů o problematice domácího násilí

Bakalářská práce

Autor: Jitka Mahlová
Studijní program: B0923P240001 Sociální práce
Studijní obor: Sociální práce ve veřejné správě
Forma studia: Kombinovaná
Vedoucí práce: Mgr. Lucie Smutková, Ph.D.

Hradec Králové

2024

Univerzita Hradec Králové
Filozofická fakulta

Zadání bakalářské práce

Autor: Jitka Mahlová
Studium: F21BK0131
Studijní program: B0923P240001 Sociální práce
Studijní obor: Sociální práce ve veřejné správě

Název bakalářské práce: **POVĚDOMÍ SENIORŮ O PROBLEMATICE DOMÁCÍHO NÁSILÍ**

Název bakalářské práce KNOWLEDGE OF SENIORS ABOUT DOMESTIC VIOLENCE
AJ:

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Bakalářská práce se zaměřuje na problematiku domácího násilí páchaného na seniorech. Práce bude rozdělena na dvě hlavní části, a to teoretickou a praktickou část. V teoretické části budou vymezeny základní pojmy jako domácí násilí, oběť, agresor, senior, stáří. Dále zde budou popsány formy pomoci, pomáhající organizace, které se této problematice věnují a také legislativa. V praktické části bude analýza a interpretace získaných dat. S ohledem na citlivost tématu, k získání dat bude zvolena kvantitativní metoda, formou dotazníku. Cílem bakalářské práce je popsat problematiku domácího násilí a zjistit, zda o něm současná generace seniorů má povědomost a setkává se či setkala s domácím násilím.

PUNCH, Keith. Základy kvantitativního šetření. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-381-9.
ČÍRTKOVÁ, Ludmila a Petra VITOUŠOVÁ. Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů: příručka pro pomáhající profese. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-2014-2. ŠEVČÍK, Drahomír a Naděžda ŠPATENKOVÁ. Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-690-2.

Zadávací pracoviště: Ústav sociální práce,
Filozofická fakulta
Vedoucí práce: Mgr. Lucie Smutková, Ph.D.
Oponent: Mgr. Leona Stašová, Ph.D.
Datum zadání závěrečné práce: 30.4.2023

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala pod vedením vedoucí bakalářské práce samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne

.....

Jitka Mahlová

.

Poděkování

Tímto bych chtěla poděkovat paní Mgr. Lucii Smutkové, Ph.D. za čas, který mi věnovala, ochotu, cenné rady a vedení mé práce. Dále bych chtěla poděkovat respondentům za ochotu věnovat mi svůj čas.

Anotace

MAHLOVÁ, Jitka. *Povědomí seniorů o problematice domácího násilí*. Hradec Králové, 2023, Bakalářská práce. Univerzita Hradec Králové, Filosofická fakulta, Ústav sociální práce. Vedoucí práce: Mgr. Lucie Smutková, Ph.D.

Bakalářská práce se zaměřuje na problematiku domácího násilí páchaného na seniorech. Práce bude rozdělena na dvě hlavní části, a to teoretickou a praktickou část. V teoretické části budou vymezeny základní pojmy jako domácí násilí, oběť, agresor, senior, stáří. Dále zde budou popsány formy pomoci, pomáhající organizace, které se této problematice věnují a také legislativa. V praktické části bude analýza a interpretace získaných dat. S ohledem na citlivost tématu, k získání dat bude zvolena kvantitativní metoda, formou dotazníku. Cílem bakalářské práce je popsat problematiku domácího násilí a zjistit, zda o něm současná generace seniorů má povědomost a setkává se či setkala s domácím násilím.

Klíčová slova: Senior, domácí násilí, oběť, agresor,

Annotation

MAHLOVÁ, Jitka. Awareness of the elderly about the issue of domestic violence. Hradec Králové, 2023, Bachelor's thesis. Univerzity of Hradec Králové, Faculty of Philosophy, Institute of Social Work. Supervisor: Mgr. Lucie Smutková, Ph.D.

The bachelor's thesis focuses on the issue of domestic violence against the elderly. The work will be divided into two main parts, the theoretical and the practical part. In the theoretical part, basic terms such as domestic violence, victim, aggressor, senior, old age will be defined. Further, forms of assistance, helping organizations that deal with this issue, and legislation will also be described here. The practical part will include the analysis and interpretation of the obtained data. Considering the sensitivity of the topic, a quantitative method, in the form of a questionnaire, will be chosen to obtain data. The aim of the bachelor's thesis is to describe the issue of domestic violence and to find out whether the current generation of seniors is aware of it and encounters or has encountered domestic violence.

Keywords: Senior, domestic violence, victim, aggressor,

Obsah

Úvod	9
I. CÍL PRÁCE A NÁSTIN METODIKY VÝZKUMU	11
II. TEORETICKÁ ČÁST	12
1. Domácí násilí.....	12
1.1 Definice a teorie domácího násilí	12
1.2 Znaky domácího násilí.....	14
1.3 Druhy domácího násilí.....	15
1.4 Důsledky domácího násilí.....	16
1.4.1 Oběť	16
1.4.2 Agresor	17
1.5 Pomoc osobám ohrožených domácím násilím.....	18
2. Senior.....	21
2.1 Stáří.....	21
2.2 Pohled společnosti na seniory	23
2.3 Senior jako oběť trestného činu	24
2.3.1 Senior jako oběť domácího násilí.....	25
2.4 Senior jako pachatel trestného činu	26
3. Senioři a domácí násilí	28
3.1 Příčiny domácího násilí na seniorech	28
3.1.1 Sociální izolace a osamělost.....	29
3.2 Právní úprava domácího násilí.....	29
3.2.1 Institut vykázaní	31
III. PRAKTICKÁ ČÁST	33
4. Metodické ukotvení výzkumných aktivit	33
4.1 Hlavní cíl a dílčí výzkumné cíle	33
4.2 Výzkumná strategie – kvantitativní přístup.....	35
4.3 Organizace a průběh výzkumu.....	36
4.4 Výběr souboru respondentů	37
4.5 Etické aspekty a rizika výzkumu	37
5. Interpretace výstupů dotazníkového šetření	38
5.1 DVC1 Zmapovat informovanost seniorů o domácím násilím	39
5.2 DVC2 Zmapovat povědomí seniorů o možnostech pomoci v případě domácího násilím.....	46
5.3 DVC3 Zmapovat osobní zkušenost seniorů s domácím násilím.	50
Závěr	57

SEZNAM TABULEK	59
SEZNAM GRAFŮ	59
POUŽITÁ LITERATURA A ZDROJE	60
PŘÍLOHY	I

Úvod

Téma bakalářské práce *“Povědomí seniorů o problematice domácího násilí”* jsem si vybrala z několika důvodů, jedním z nich bylo to, že jsem psala seminární práci na toto téma. A zjistila jsem, že si hodně lidí pod pojmem domácí násilí představí pouze fyzické násilí. Součástí domácího násilí jsou oblasti, které jsou stejně ne-li více závažné než fyzické násilí. Domácí násilí je v České republice velmi vážný problém. Domácí násilí je forma fyzického, psychického nebo sexuálního zneužívání, která se odehrává v rámci rodiny nebo domácnosti.

Dalším z důvodů bylo, že v naší společnosti se v současnosti o domácím násilí mluví většinou o domácím násilí páchaném na ženách a dětech. Proto bych se ve své práci chtěla zaměřit na seniory, tedy osoby starší 65 let. Tato skupina je velmi zranitelná a má své specifické potřeby. Staří lidé většinou potřebují pomoc jiné osoby, o problematice domácího násilí moc nemluví, nebo o ní mnoho neví. Při hledání literatury k této problematice, našla jsem mnoho publikací o domácím násilí, bohužel literatury, která by se zaměřovala na domácí násilí u seniorů je velmi málo. Touto prací bych chtěla upozornit na aktuálnost tohoto problému. Dát prostor ke zvyšování povědomí seniorů o domácím násilí, které jim mohou pomoci a změnit jejich myšlení v tom, že na to nejsou sami a nemusí se o tom stydět mluvit. Upozornit na tento problém společnost. Je důležité zajímat se o povědomí seniorů o této problematice z několika důvodů.

Za prvé, senioři jsou zranitelnou skupinou a často se stávají oběťmi různých forem násilí, včetně domácího násilí, finančního vykořisťování nebo zneužívání nejen v domácím prostředí, ale i ve zdravotnických zařízeních. Získání informací o těchto problémech, může seniory ochránit, pomoci jim předejít domácímu násilí a účinně na toto reagovat.

Za druhé, získané informace o problematice mohou pomoci vytvořit bezpečnější a podpůrnější prostředí pro seniory. Pokud senioři, jejich rodinní příslušníci, pečovatelé a zdravotnický personál zajišťující podporu budou mít povědomí o různých formách násilí, je možné identifikovat příznaky a poskytnout jim tak potřebnou pomoc a podporu.

Za třetí, znalosti o problematice mohou vést k většímu zapojení veřejnosti a účinným opatřením zaměřených na prevenci a ochranu seniorů. Informování občané mohou vyvíjet tlak na organizace, aby se této problematice více věnovaly.

Celkově je důležité, abychom se zajímali o to, zda vědomosti seniorů o problematice násilí jsou dostatečné, k jejich ochraně. Vytvořili bezpečné prostředí a zajistili opatření na ochranu seniorů.

Povědomí seniorů o problematice domácího násilí, nevnímám jen jako informovanost o tomto problému, ale také jak jsou senioři seznámeni s možnostmi pomoci a zda se s domácím násilím někdy setkali. Informování seniorů o problematice domácího násilí je důležité, protože tito jedinci mohou být jak oběťmi, tak svědci, ale i pachatelé. Je však třeba si uvědomit, že znalosti seniorů o této problematice mohou být ovlivněny různými faktory. Někteří senioři mohou být dobře informováni o domácím násilí a jeho různých formách, jako jsou fyzické, psychické, sexuální nebo finanční násilí. Mohou být seznámeni s dostupnými zdroji pomoci a podpory, jako jsou krizové linky, organizace pro pomoc obětem násilí, sociální pracovníci specializující se na tuto problematiku. Tito senioři mohou být schopni identifikovat známky domácího násilí a vědět, jak reagovat a jak pomoci obětem. Na druhé straně existují senioři, kteří nemusí mít povědomí o domácím násilí. Mohou být méně informováni o různých formách násilí a mohou mít omezený přístup k informacím a zdrojům pomoci nebo dokonce nevědět o existenci tohoto problému. To může být způsobeno nedostatečnou osvětou nebo nedostatečným přístupem k informačním zdrojům.

I. CÍL PRÁCE A NÁSTIN METODIKY VÝZKUMU

Hlavním cílem bakalářské práce je zmapovat jaké mají povědomí současní senioři o této problematice domácího násilí prostřednictvím dotazníkového šetření a popsat problematiku domácího násilí. Cílem práce o povědomí seniorů o problematice domácího násilí je získání pohledu na to, jaké znalosti, postoje a povědomí mají současní senioři o této problematice. **Hlavním cílem této práce je zmapovat jaké „povědomí mají senioři o domácím násilí.“**

Dílčím cílem č. 1: Zmapovat informovanost seniorů o domácím násilí.

Dílčím cílem č. 2: Zmapovat povědomí seniorů o možnostech pomoci v případě domácího násilí.

Dílčím cílem č. 3: Zmapovat osobní zkušenost seniorů s domácím násilím.

Respondenty budou osoby starší 65 let, žijící s v Domovech pro seniory a Domovech s pečovatelskou službou budou osloveni prostřednictvím sociálních pracovníků. Budou osloveni senioři i v mém okolí. Výzkum bude prováděn kvantitativní metodou prostřednictvím dotazníkového šetření, které se vzhledem k citlivosti tématu jeví jako nejvhodnější metoda sběru informací. Bakalářská práce je rozdělena do dvou hlavních částí – teoretické a praktické. Teoretická část se věnuje tématům domácího násilí jeho definici, znakům, druhům, důsledkům a také pomoci obětem. Dále se práce zabývá pojmem senior, pohledem společnosti na seniory. Praktická část se věnuje interpretaci získaných dat prostřednictvím dotazníkového šetření.

II. TEORETICKÁ ČÁST

1. Domácí násilí

Tato kapitola obsahuje vymezení pojmu domácí násilí, podkapitoly jsou věnovány definici, teoriím, znakům, druhům, důsledkům a také pomoci osobám ohrožených domácím násilím. Kapitola by měla poskytnout ucelený pohled na tuto problematiku.

Domácí násilí je závažným sociálním problémem, který představuje významnou hrozbu pro zdraví a bezpečnost jedinců po celém světě. Jak uvádí Stočesová (2020) termín domácí násilí se začal používat v sedmdesátých letech 20. století, do té doby bylo toto téma tabu a problémem, který si měla rodina vyřešit sama.

Projevuje se v různých formách fyzického, sexuálního, sociálního, emocionálního a ekonomického násilí, což může mít dlouhodobé a závažné dopady na oběti. Toto násilí je často zaměřeno na osoby, které jsou ve vztahu závislé na agresorovi, ať už se jedná o manžele, partnery, děti nebo starší osoby.

Domácí násilí může postihnout lidi bez ohledu na pohlaví, věk, rasu, socioekonomického postavení nebo vztahový stav. Oběti domácího násilí mohou být ženy, muži, děti. Může být pácháno kýmkoliv a směřovat na kohokoliv. Je důležité si uvědomit, že domácí násilí je nelegální a nepřijatelné. Pokud se nacházíte v situaci domácího násilí je důležité vyhledat pomoc a podporu.

„Na tento trestný čin se vztahuje oznamovací povinnost. To znamená, že osoby, které se hodnověrným způsobem dozví o páchání takové trestné činnosti, jsou povinny věc oznámit policejnímu orgánu nebo státnímu zástupci“. (Policie ČR– Týrání svěřené osoby, 2023)

1.1 Definice a teorie domácího násilí

Domácí násilí je forma fyzického, emocionálního nebo sexuálního zneužívání, které se odehrává v rámci rodiny nebo domácnosti. Domácí násilí může postihovat partnera, děti, starší členy rodiny nebo jiné členy domácnosti. Domácí násilí je založeno na nerovnosti moci a kontrolních mechanismů, které pachatelé využívají k ovládnutí a týrání oběti.

„Jednoduchá definice domácího násilí neexistuje. Termín “domácí“ se používá proto, aby naznačil, že se násilí odehrává v osobním vztahu.“ (Conwayová, 2007:13)

Jednotná definice pravděpodobně neexistuje. Voňková a Macháčková (2003) ho popisují jako násilné, ohrožující chování mezi intimními partnery (bez ohledu na pohlaví) současnými nebo minulými. Jako násilné chování některého člena domácnosti vůči jinému členu, které narušuje jeho tělesnou a duševní integritu a poškozují rozvoj jeho osobnosti.

Domácí násilí znamená opakované násilí fyzické, psychické, sexuální či ekonomické vůči osobě nebo osobám v rodině. Nejčastěji se jedná o psychické a fyzické násilí mezi mužem a ženou, ale může se také projevat jako týrání a zanedbávání dětí nebo seniorů. Conwayová (2007) uvádí, že domácí násilí může zahrnovat i méně obvyklé fyzické akty například nasazení roubíku nebo míření zbraní na oběť.

Domácí násilí bylo po velmi dlouhou dobu považováno za tabu, vždyť přece „v lepších rodinách“ se nic takového neděje. (Špatenková, Ševčík, 2011) Ale je to významný sociální problém, který se vyskytuje v různých formách po celém světě. Počet obětí domácího násilí stále roste, a to i díky tomu, že žijeme ve větší anonymitě a nemáme dostatek informací o situacích v sousedství.

Domácí násilí lze popsat jako mocenskou nerovnováhu mezi dvěma jednotlivci. Jedna osoba, obvykle oběť, je zstrašována a postrádá objektivní pohled na situaci, zatímco druhá osoba, agresor, se snaží oběť různými prostředky ovládat. Je důležité si uvědomit, že domácí násilí je často dlouhodobý problém, který se vyskytuje v soukromí, bez svědků a mezi jednotlivci, kteří mají blízký vztah a jsou na sobě často citově nebo finančně závislí. Stručně řečeno, domácí násilí je chování, které v jedné osobě v partnerství nebo širší rodině vyvolává strach. Jde o mocenskou nerovnováhu, kdy je oběť zstrašována a často postrádá objektivní pohled na situaci, zatímco agresor využívá různé metody, jak oběť ovládat. Je klíčové pochopit, že se jedná o dlouhodobý problém, který se odehrává v soukromí, beze svědků a mezi jednotlivci, kteří mají blízký vztah a jsou na sobě často citově nebo finančně závislí. (Buskotte, 2008)

Není pravdou tvrzení „Kde nejsou modřiny není domácí násilí.“ Domácí násilí může mít mnoho podob od fyzického až po psychické. Dalším takovým mýtem je, že za násilí páchaném pod vlivem alkoholu násilník nemůže anebo, že se to stává pouze u sociálně slabých a nevzdělaných lidí. (Buskotte, 2008) Zásadním znakem domácího násilí je stupňování útoků od útoků proti lidské důstojnosti až po fyzické útoky, které mohou oběť ohrožovat na životě. Například to, že se ženě násilí líbí a proto neodchází, avšak oběť většinou cítí strach o sebe, o děti, o svoje blízké, má strach z budoucnosti, ze společenského vyloučení atd. (Voňková, Macháčková, 2003) „*Násilné chování se může*

objevit kdekoli, ve všech společenských a sociálních třídách. Od uklízeček po lékaře. Prostě všude. Dokonce nehraje ani roli to, jako dlouho partnerský vztah trvá. Může se objevit u čerstvě zamilovaných párů a stejně tak u dlouholetých vztahů. Přes všechnu tuto širokou paletu výskytu má násilí jednoho společného jmenovatele, a tím je „soukromí“. Ve většině případů se totiž vše odehraje beze svědků, a tudíž zůstává vše po dlouhou dobu neodhaleno.“ (Buskotte, 2008:8)

Teorie domácího násilí se zaměřují na různé situace, které směřují ke vzniku domácího násilí. Sem patří sociální, kulturní a ekonomické faktory, rodinná dynamika, genderová nerovnost a psychologické aspekty. Tyto teorie se snaží vysvětlit, proč dochází k domácímu násilí a jaké jsou jeho důsledky pro oběti.

Existuje několik teorií, které se snaží vysvětlit příčiny a mechanismy domácího násilí. Některé teorie se zaměřují na to, že násilné chování je naučené prostřednictvím pozorování a napodobování. Lidé mohou kopírovat chování, které viděli ve svém dětství nebo které bylo součástí jejich kultury. Další teorie se zaměřuje na nerovnováhu moci mezi pohlavími. Domácí násilí je chápáno jako projev patriarchy – systému, ve kterém je muž nadřazený ženě a má právo ovládat její chování. (Ševčík, Špatenková, 2011)

1.2 Znaky domácího násilí

Je těžké definovat domácí násilí, přesto však můžeme hovořit o některých zásadních znacích, které ho odlišují od všeobecného násilí.

Podle Stočesové (2020) je prvním znakem blízkost osob. Násilí probíhá mezi osobami, které mají společnou minulost, citové nebo materiální pouto, většinou se jedná o manžele, nebo partnery, ale také např. mezi vnuky a prarodiči.

Druhým znakem je neveřejnost. Domácí násilí probíhá zpravidla za zavřenými dveřmi, skrytě od společnosti, tak aby u toho nebyli žádní svědci. Charakteristickým místem, kde k násilí dochází je domácnost.

Třetím znakem je neměnnost rolí. Role agresora a oběti se v průběhu času nemění.

Čtvrtým znakem je dlouhodobost a opakování. Často trvá řadu měsíců, někdy i let, než se oběť odhodlá situaci řešit a vyhledat pomoc. Důvodů k nevyhledání pomoci může být mnoho např. strach z reakce okolí, ztráta přátel, strach z budoucnosti aj.

Pátým znakem je cyklický charakter. Domácí násilí má určité fáze – stupňující se napětí, samotný útok a usmíření, kdy se tyto fáze stále opakují a zkracují.

Šestým znakem je eskalace násilí. Stupňující se agresivita a četnost útoků. Nejde zde o jednorázové napadení, ale o opakující se děj. Samotnému násilí předchází absolutní izolovanost od okolního světa. Tím si agresor vytváří vhodné podmínky a prostředí pro další formy násilí.

1.3 Druhy domácího násilí

Domácí násilí je komplexní fenomén, který se může projevovat v různých formách, včetně fyzického, sexuálního, psychologického a ekonomického násilí. Fyzické násilí zahrnuje jakoukoli formu úmyslné fyzické agrese, jako je strkání, bití, kopání, škrcení nebo jiné formy fyzického týrání. Sexuální násilí se projevuje formou nucení k sexuálním aktivitám bez souhlasu oběti nebo vyhrožování a zastrašování v sexuálním kontextu. Psychické nebo emocionální násilí zahrnuje manipulaci s emocemi oběti, které mají za cíl způsobit duševní utrpení (zastašování, pohrdání, ponižování, zesměšňování, izolaci) a kontrolu nad životem oběti. Ekonomické násilí se projevuje omezováním finanční nezávislosti oběti a kontrolou nad jejími penězi a majetkem, nemožnost oběti disponovat vlastními finančními prostředky. (Voňková, Huňková, 2003)

Sociální násilí zahrnuje omezování volby oběti, kontrolu nad komunikací a izolaci od rodiny a přátel. Agresor může používat více než jednu formu násilí. Voňková, Huňková (2004) ve své knize popisují několik forem násilného chování. Jedna z forem násilného chování je sociální izolace, kdy je oběť naprosto „odstřižena“ od příbuzných a přátel. Je jí přikazováno, jak se má oblékat, chovat, s kým se může stýkat. Další je pak zastrašování, kdy je pomocí křiku a demonstrace síly, vyvolán strach u oběti např. odnětí dětí, spáchání vraždy či sebevraždy. Ekonomické týrání může být zákazem získání zaměstnání, znemožněním přístupu k rodinným financím, nerespektováním základních potřeb. Citové týrání a vydírání formou nadávek, kritiky, vyvoláváním pocitu viny za danou situaci. Stočesová (2020) popisuje ještě materiální násilí, kdy agresor zaměřuje svoji agresi na ničení věcí oběti, typické je ničení oblečení, fotografií, dárků nebo týrání domácích mazlíčků k nimž má oběť citovou vazbu. Dále stalking – nebezpečné pronásledování, které může následovat po ukončení vztahu, jedná se o sledování, obtěžování, může být doprovázeno množstvím nevyžádaných sms, emailů, či telefonátů za účelem vyvolání strachu. Autorka popisuje i latentní násilí, kdy už jen pouhá obava, že k násilí může za určitých okolností dojít, a oběť se cítí jako by k násilí došlo.

1.4 Důsledky domácího násilí

Domácí násilí je fenomén s dalekosáhlými a závažnými důsledky, které přesahují hranice domácnosti, čímž zasahují do širšího sociálního a ekonomického prostředí. Oběti domácího násilí často čelí fyzickým zraněním a psychické újmě, která může vést k chronickému stresu, depresi, úzkosti a jiným duševním zdravotním problémům. Navíc dlouhodobé vystavení těmto situacím může vytvářet cyklus násilí, které se může přenášet v rodině. Domácí násilí tvoří vzorec, kde dochází k opakovaným útokům a omlouvám. To může vést ke ztrátě důvěry v lidi a schopnosti navázat zdravý vztah. Agresor může být nebezpečný jak pro samotnou oběť, tak i pro další členy rodiny. Každý případ domácího násilí je jedinečný a důsledky se mohou lišit. Proto je potřeba obětem domácího násilí poskytnout podporu a přístup k profesionálním službám, které jim pomohou s obnovou jejich životů.

1.4.1 Oběť

Oběť, ať už v kontextu kriminality, sociálních vztahů nebo psychologie, je jedinec, který trpí následky negativních akcí, událostí nebo okolností. Často se jedná o viditelné modřiny, roztrhané oblečení nebo zlomeniny. Trpí psychickými problémy, oběti domácího násilí mohou vykazovat náhlou změnu chování, jako jsou deprese, úzkost, plačtivost, únikové chování nebo sebevražedné myšlenky. Toto postavení je spojené s řadou psychologických, sociálních a emocionálních důsledků, které mohou významně ovlivnit psychické zdraví a kvalitu života oběti. Oběti domácího násilí jsou často postaveny do situace, která je psychicky i fyzicky náročná a zároveň jsou omezeny ve svých sociálních a právních možnostech. Tato problematika je komplexní a vyžaduje přístup, který zahrnuje psychologickou, sociální a právní pomoc. Oběti domácího násilí se často setkávají s pocitem viny, strachu a bezmocnosti. Matoušek (2005) identifikuje různé důvody, proč oběti zůstávají v domácnosti, kde dochází k násilí. Hlavními faktory jsou ekonomické důvody, jako například nedostatek vlastního příjmu, obavy o budoucnost a nedostatečné povědomí o legislativě a systému pomoci. Tradiční role ženy, která může být vnímána jako závazek k rodině a strach z odchodu z tohoto prostředí, v tom také hraje roli, proč oběti setrvávají v násilné domácnosti. Ženě také může být namluveno – že má žít pro druhé a nefungující rodina je její vina.

Právní systém by měl být navržen tak, aby tyto jedince chránil a poskytoval jim adekvátní pomoc a podporu.

1.4.2 Agresor

Domácí násilí je významným sociálním problémem, který zasahuje různé demografické skupiny bez ohledu na věk, pohlaví, socioekonomický status nebo etnický původ.

Agresor v situaci domácího násilí je často osoba, která využívá své pozice moci a kontroly k manipulaci a ublížení své oběti. Tato agresivní chování mohou zahrnovat fyzické, sexuální, psychické, emocionální nebo ekonomické zneužívání. Je důležité pochopit, že agresor nemusí nutně používat fyzické násilí. Tito pachatelé mohou být manželé, partneři, rodiče, děti nebo jiné osoby v domácnosti. Agresoři často využívají moc a kontrolu jako prostředek manipulace a dominance nad obětí. Jejich chování může být ovlivněno řadou faktorů, včetně sociálních, ekonomických, psychologických a kulturních aspektů. Násilné chování pachatelů může být způsobeno například rozvíjející se duševní poruchou nebo tím, že pachatel omezeně chápe, že jeho chování je násilné. (Čírtková, 2007) „*Násilí je v každém z nás, ale ne každý se stane agresorem.*“ (Daligand, 2014: 123) Stočesová (2020) uvádí rysy, které odborníci přisuzují agresorům domácího násilí. Jedním z nich je nízká sebeúcta. Většina agresorů navenek působí sebevědomě a útoky na partnera/ku si kompenzují své komplexy. Dalším rysem jsou majetnické tendence a přílišná žárlivost, touha toto druhého „vlastnit“ a kontrolovat jeho život. Dále pak striktní rozdělení genderových rolí, kdy muži uznávají tradiční patriarchální vztah a žena je považována za méněcennou. Typickým rysem také může být, že agresor zažil domácí násilí v dětství nebo dospívání, ať jako oběť nebo svědek.

Podle Matouška (2005) existuje rozdělení násilníků na základě spouštěcího faktoru. „Specialista“ je jedinec, který se chová slušně ve veřejnosti, ale ohrožuje agresi pouze v rodinném prostředí. „Generalista“ používá násilí jak v intimním vztahu, tak i mimo něj. „Situční agresor“ reaguje na vnější okolnosti, které vyvolávají jeho agresivní chování. Existuje také agresor závislý na drogách a sadistický agresor, jehož praktiky přesahují běžné normy.

1.5 Pomoc osobám ohrožených domácím násilím

Domácí násilí je závažný sociální problém, který ovlivňuje životy mnoha jedinců, a to bez ohledu na jejich věk, pohlaví, etnickou příslušnost nebo sociální status. Asistence obětem domácího násilí je klíčovým prvkem v boji proti tomuto problému. Pomoc může zahrnovat řadu služeb, včetně poskytování bezpečného útočiště, právní pomoci, psychologické podpory a terapie, finanční pomoci a dalších zdrojů potřebných k obnově života oběti. Existuje mnoho organizací a institucí, které spolupracují, poskytují pomoc a podporu obětem domácího násilí. Tyto organizace nabízejí bezplatné a důvěrné poradenství, úkryty pro oběti, právní pomoc, terapii a další služby. V případě, že se oběť nachází v akutní nebezpečné situaci, je nutné okamžitě kontaktovat policii. Pokud se oběť momentálně cítí v bezpečí, může se obrátit na některou z následujících institucí nebo organizací: *Poradenské linky* – V mnoha zemích existují telefonní linky pro oběti domácího násilí, kde mohou hovořit s odborně vyškolenými poradci. Tito pracovníci mohou poskytnout informace, radu a podporu. *Útulky a nouzové ubytovny* – Mnoho organizací provozuje nocležny a útulky pro oběti domácího násilí, které nabízejí bezpečné místo k pobytu a další služby, jako je stravování, právní pomoc a terapie. *Právní pomoc* – Právní poradci nebo právníci specializovaní na domácí násilí mohou poskytnout právní rady týkající se ochrany oběti a dalších právních opatření. *Terapeuti a psychologové* – Seriózní terapeut nebo psycholog může pomoci oběti zvládnout trauma, emocionální důsledky domácího násilí a poskytnout jim podporu. (Ševčík, Špateková, 2011)

Situace osob ohrožených domácím násilím je obtížná, a pro ostatní nepředstavitelná. Osoby, které se nacházejí v situaci domácího násilí, čelí situacím, které jsou pro ostatní těžko představitelné. Tyto osoby mají jen minimální možnost vyřešit své problémy samy. Potřebují nejen praktickou, ale i psychickou pomoc. Pomoc obětem domácího násilí by měla zahrnovat následující: poskytnutí materiální pomoci, jako je zajištění bezpečného bydlení; poskytnutí psychické podpory, včetně poradenství a poskytnutí právní pomoci, která se zabývá majetkoprávními záležitostmi; a zejména sociálně-právní poradenství včetně opatrovnictví dětí. (Ševčík, Špateková, 2011)

Člověk, který se ocitne v jakékoliv tísní, by měl přirozeně a logicky vyhledat profesionální pomoc. Toto ovšem mnozí nečiní z několika důvodů např. to považují za osobní selhání, neschopnost a své problémy si chtějí vyřešit sami. (Buskott, 2007) To, co se děje za zavřenými dveřmi je velmi obtížné řešit a prokazovat. V případě domácího

násilí je důležité, aby oběť získala pomoc a podporu. V situaci, kdy muž týrá svoji ženu, může žena dlouho váhat, zda se s tímto problémem vypořádat, a často snáší týrání po dlouhou dobu. Na začátku se objevují nadávky a výčitky ze strany agresora, které se postupně stupňují.

Po výbuchu zlosti následuje dočasné zklidnění. Oběť se může dočkat omluvy a slibů, že se takové chování nebude opakovat. Občas jí může být namluveno, že si vše způsobila svým vlastním chováním. Nicméně tento klid obvykle netrvá dlouho a cyklus začíná znovu. Tento cyklus se může jevit jako začarovaný kruh. (Holá, 2009).

Většina obětí domácího násilí jsou ženy a často zůstávají ve vztahu s násilným partnerem, i když to může působit nelogicky.

Existuje několik faktorů, které mohou přispět k tomuto jevu. Oběti mohou být emocionálně, finančně nebo fyzicky závislé na svých partnerech. Může jim chybět podpora, zdroje nebo finanční nezávislost, které jim umožňují opustit násilný vztah. Násilní partneři často využívají manipulaci, zastrašování a kontrolu, což může oběti nutit zůstat v nezdravém vztahu. Dále můžete hrát roli strach z nebezpečných opatření ze strany násilného partnera. Oběti se mohou obávat nebezpečí například hrozeb násilí nebo dokonce výhrůžkami smrti, pokud se pokusí opustit tento vztah. Tento strach a nejistota mohou oběť nutit zůstat v domácnosti s násilným partnerem. Je také důležité zmínit, že rozhodnutí zůstat v takovém vztahu je vždy ne zcela dobrovolné. Násilní partneři často manipulují, izolují a ovládají své oběti, což může vést k pocitu bezmoci a snížené sebeúcty. Oběti mohou mít pocit, že nemají jinou možnost než setrvat v nezdravém vztahu.

Běžně se společnost domnívá, že za nefunkční rodinu zodpovídá žena, která má potlačovat své vlastní potřeby ve prospěch rodiny. Jak v těchto případech postupovat? Oběť domácího násilí se může obrátit např. na intervenční centra, linky důvěry např. Linka pomoci obětem kriminality a domácího násilí nebo Linka důvěry STŘED, poradny či azylové domy. (Holá, 2009). Seniorům je k dispozici Linka seniorů, která je součástí organizace ELPIDA, která realizuje projekty na podporu aktivního a naplněného života seniorů a provází je náročnými životními situacemi. (Elpida, 2024) V případě akutního nebezpečí je vhodné kontaktovat přímo lékařskou službu nebo policii. Obětem je třeba dát praktickou podporu, kterou v této situaci často postrádají. Je důležité, aby oběti pochopily, že za týrání nejsou zodpovědné a není to jejich vina. Informování o možnostech pomoci a právního poradenství je tedy klíčové. Oběti musí vědět, že existuje pomoc, která jim je dostupná a že se jim dostane pomoci. Je také důležité informovat oběť

o možnostech bezpečnostních opatření a společně s nimi vypracovat bezpečnostní plán, který bude zahrnovat vytvoření podpůrné sítě mezi rodinnými příslušníky, přáteli a sousedy, kteří mohou vědět o situaci oběti a budou jí poskytovat podporu v případě nebezpečí. (Holá, 2009).

Důležité je také myslet na ochranu dětí. V případě, že se kdokoliv stane obětí domácího násilí, je možné podat trestní oznámení na pachatele. Domácí násilí je vážným porušením zákona a trestní oznámení je jedním z nástrojů, které mohou být spojeny se zajištěním spravedlnosti a ochrany oběti. Trestní oznámení by mělo být podáno na příslušném policejním oddělení, které provede vyšetřování a přijme další opatření v souladu se zákonem. Domácí násilí je závažný problém, který postihuje mnoho lidí zejména žen. Oběti často zůstávají v začarovaném kruhu týrání a manipulace ze strany agresora. Je důležité, aby věděly, že nejsou zodpovědné za to, co se jim děje, a že mají právo na bezpečí a podporu.

V minulosti bylo domácí násilí považováno za tabu a vnímáno jako soukromá záležitost, do které by se nikdo zvenčí neměl vměšovat. Bohužel, některé postoje stále v naší společnosti přetrvávají a brání blízkým osobám při poskytování pomoci a obětem při hledání pomoci. Prevence domácího násilí je proto velmi důležitým aspektem, který bychom měli brát v úvahu a vyžaduje komplexní přístup. Předcházení domácímu násilí se neomezuje pouze na zákonné a sociální opatření, ale zahrnuje také edukaci, osvětu a výzkum. Edukace hraje zásadní roli při zvyšování povědomí o problematice domácího násilí, jeho příčinách a důsledcích.

2. Senior

Tato kapitola se zaměřuje na vymezení pojmu stáří, jak společnost pohlíží na seniory. Senioři budou popsáni jako oběti a pachatelé trestného činu, a jako oběti domácího násilí. S tímto pojmem souvisí teoretické základy, které je nutné v této práci také definovat, aby byla kapitola schopna poskytnout komplexní teoretický rámec pro tuto fázi života.

Stáří je komplexní a mnohorozměrný koncept, který je vymezen z hlediska biologických, psychologických a sociálních aspektů. V biologickém kontextu je stáří charakterizováno postupným poklesem funkčních schopností a zvyšující se náchylností k chorobám. Psychologické chápání stáří je spojeno s kognitivními změnami, jako je zpomalení mentálních procesů, zatímco sociální definice se týká role jedince ve společnosti, jeho sociálního statusu a interakcí. (Čevela, 2014)

2.1 Stáří

Stáří je poslední a neodmyslitelnou etapou každého lidského života. Biologické procesy stárnutí začínají již v raných fázích dospělosti, ale jejich dopady se stávají výraznými až v pozdějších letech. Neexistuje žádný přesný okamžik nástupu stáří. Podle Hayflicka (1997) je stárnutí jediná osudná nutnost našich životů, která se týká nás všech. Životní etapa seniora by měla představovat období klidu, sdílení zkušeností a pocitu bezpečí v rodinného prostředí. Bohužel, někdy se v této fázi života mohou objevit pocity samoty a obavy z násilí, které mohou být způsobeny nejbližšími příbuznými.

Stáří je výsledkem nejen individuálního života, ale také společnosti, ve které jedinec žije. Je to fáze, která vyplývá z kontextu celého životního cyklu a je ovlivněna způsobem života v předchozích etapách, jako je dětství, mládí a dospělost. Kvalita stáří je tedy ovlivněna tím, jak jedinec prožil tyto předchozí fáze a jakým způsobem společnost podporovala jeho životní styl. (Sak, Kolesárová, 2012)

„Stáří je životní fáze člověka ohraničená dvěma časovými body. Horní věková hranice stáří je ostře vymezena smrtí. Spodní věková hranice je rozmazána tím, že jevy a procesy, které tvoří stáří do života člověka, vstupují postupně. Teprve úhrn těchto jevů a procesů tvoří stáří.“ (Sak, Kolesárová, 2012:14)

Podle Saka a Kolesárové (2012), souhlasíme s tím, že konec stáří je jednoznačně určen smrtí, stejně jako je určen počátek. V dětství je počátek stanovený narozením, ale přesný věk, kdy začíná stáří, nelze jednoznačně určit. Stáří se postupně objevuje, s tím,

jak se objevují jednotlivé jevy a procesy spojené se stárnutím stávají se skutečností v životě člověka. Tyto jevy a procesy charakterizující stáří mají nejen biologický, ale také psychický, kulturní a sociální charakter.

Stáří je nezbytnou součástí lidského života, která se vyznačuje postupným úbytkem tělesné síly, zhoršováním zdravotního stavu a často i zpomalením mentálních procesů. Tento životní úsek je ovlivněn řadou biologických, psychologických a sociálních faktorů, které mají významný vliv na kvalitu života jedince. Biologický proces stárnutí je doprovázen řadou degenerativních změn, které ovlivňují všechny orgánové systémy. Stárnutí populace je významným sociálním fenoménem, který vyvolává řadu výzev a otázek. Senioři neboli lidé v pokročilém věku, čelí specifickým problémům a potřebám, které se týkají jak fyzického zdraví, tak psychické pohody. S narůstajícím počtem seniorů se zvyšuje také potřeba kvalitní geriatrické péče a adekvátních sociálních služeb. Dienstbier (2009) ve své knize rozlišuje několik věkových kategorií:

Střední věk jsou lidé ve věku 45–59 let.

Stárnoucí osoby jsou lidé od 60–74 let.

Stará generace jsou lidé od 75–89 let.

Stařecká skupina jsou lidé od 90 let.

Hlavním důvodem použití výrazu „senior“ je podle mě upřednostnění respektu a uznání pro osoby ve vyšším věku. Tento termín má za cíl zdůraznit zkušenosti, moudrost a přínosy těchto jedinců pro společnost. Je však důležité si uvědomit, že stáří a pojem senior není jednotný pro všechny lidi. Lidé mohou stáří vnímat a prožívat různým způsobem a být ovlivněni individuálními faktory, jako jsou zdravotní stav, sociální podmínky a životní styl. V současnosti se stáří často spojuje s mnoha příležitostmi a výzvami. Mnoho seniorů se aktivně účastní společenského života. Existuje hodně organizací a programů, které se zaměřují na podporu seniorů a jejich zapojení do komunity. Je důležité dbát na zdravý životní styl, pravidelnou fyzickou aktivitu. Zároveň je důležité, aby si senioři udržovali psychické zdraví, například pomocí kontaktu s rodinou a přáteli, udržováním zájmu a aktivit, které jim přinášejí radost a smysl života. Potřeby člověka se postupem času mění. Senioři dávají přednost zaběhnutým a opakujícím se činnostem, potřebují kontakt se svým okolím, přičemž dávají přednost rodině a známým, ale také potřebují soukromí. Potřeba jistoty a bezpečí se zvyšuje, potřebují více povzbuzení od okolí, které je motivuje zvládat životní úkoly. (Hauke, 2014) Seniorům jsou také k dispozici sociální služby, jako je domácí péče, dopravní asistence nebo podpora při vyřizování administrativních záležitostech. Tyto služby mají

za cíl podpořit seniory v jejich nezávislosti a kvalitě života. Je důležité respektovat a vážit si přínosu starší generace a poskytovat jim dostatečnou oporu a péči, aby mohli žít plnohodnotný a důstojný život.

2.2 Pohled společnosti na seniory

Sociální postavení seniorů a společenský pohled na stáří se v průběhu času měnily a byly ovlivněny různými kulturními, ekonomickými a politickými faktory. Tradičně se seniorům prisuzovala úcta a uznání za jejich bohaté zkušenosti a moudrost, kterou mohou předat dalším generacím. V některých společnostech jsou starší lidé považováni za autority a rozhodující členy rodiny. Současná západní společnost často vnímá stáří jako období, které je spojeno s úpadkem, ztrátou nezávislosti a produktivity. V některých případech dochází k odsouvání starších lidí na okraj zájmu a jejich vnímání jako zátěže pro společnost. V očích společnosti jsou senioři slabí, sehnutí, zapomínající a pomalu se pohybující lidé, kterým hrozí slepota, hluchota, inkontinence a demence. (Haškovcová, 1990)

„Dosažení důchodového věku je pouze hranici vymezenou kalendářním věkem, má i své kulturně společenské konotace, které nemusí být vždy pozitivní. Po dosažení důchodového věku se například očekává, že osoba odejde do starobního důchodu. Někdy se setkáváme i s názorem, že osoby pracující po dosažení důchodového věku blokují pracovní místa pro mladé absolventy...“ (Tomeš, Šámalová, 2017:49)

Toto vnímání je často zesilováno médii, která představují stárnutí v negativním světle. Tento nespravedlivý a zkreslený obraz seniorů může vést k jejich sociální izolaci a diskriminaci. Senioři jsou často vnímáni společností jako homogenní skupina, což je nesprávné a je to zjednodušující přístup. Důležité je pochopit, že tato demografická skupina je extrémně rozmanitá v rámci svých zkušeností, schopností, zdravotního stavu a sociálního postavení. Navíc s prodlužující se délkou života se koncept stáří obměňuje a mění. Společnost by měla reflektovat tyto skutečnosti a odpovědně se přizpůsobit potřebám a schopnostem seniorů. Je důležité si uvědomit, že starší lidé mají bohaté životní zkušenosti a mohou být zdrojem moudrosti. Mohou aktivně přispívat do společnosti svými dovednostmi a znalostmi. Podle Haškovcové (1990) chceme staré lidi ctít a milovat a na straně druhé s nimi nechceme mít nic společného, protože nás rozčiluje, jaký je jejich zevnějšek, jak jsou pomalí a neschopní, bojíme se, že budeme jednou jako oni.

Podle Saka a Kolesárové (2012) senioři mají bohatou zásobu životních zkušeností, neboť prošli různými kritickými a krizovými situacemi ve společnosti. Měli možnost sledovat různé politické reprezentace s různými politickými programy. Díky tomu získali nadhled nad společenským děním a dokázali zobecnit své společenské a politické zkušenosti. Navíc si vytvořili programy pro analýzu, hodnocení a pochopení společenského dění, což je pro ně velmi důležité.

V současné době je věnováno více pozornosti osvětě a zlepšování postavení seniorů ve společnosti. Je zde snaha o rozšíření možností pro aktivní stáří a zapojení seniorů do společenského a kulturního života. Důležitým aspektem je také vytváření vhodných sociálních podmínek. Každý stárne, ať chce nebo ne a blíží se k hranici, kdy „oficiálně“ začíná stáří. (Haškovcová, 1990)

„Mimořádnou pozornost si zaslouží poznatek, že 56 % seniorů a 40% mladší populace vnímá negativní postoje a názory ve společnosti k seniorům.“ (Sak, Kolesárová, 2012:150)

2.3 Senior jako oběť trestného činu

Trestná činnost páchaná na seniorech je závažným a narůstajícím problémem, který je často spojen s věkovou diskriminací a zneužíváním zranitelnosti starších osob. Tento fenomén je výsledkem kombinace různých faktorů. Za prvé, senioři jsou často vnímáni jako snadné cíle kvůli svému věku, fyzické slabosti nebo kognitivním poruchám. Za druhé, společenské a ekonomické změny vedou k tomu, že mnoho seniorů žije osaměle a izolovaně, což zvyšuje jejich zranitelnost.

Existuje několik faktorů, které mohou přispívat k trestné činnosti páchané na seniorech: 1. Zranitelnost: Senioři jsou často vnímáni jako zranitelná skupina lidí. Mohou být fyzicky slabší, nemít dostatek informací o svých právech a mohou se cítit osaměle. Tato zranitelnost může pachatelům poskytnout příležitost zaútočit na ně. 2. Důvěra: Senioři mají tendenci věřit lidem a být ochotni pomoci ostatním. To může být zneužito pachateli, kteří se snaží vydávat například za přátele příbuzných seniorů, aby je oklamali a využili jejich důvěry. 3. Finanční motivace: Mnoho trestných činů páchaných na seniorech je spojeno s finančními motivy. Pachatelé si uvědomují, že senioři často mají naspořené peníze nebo majetek a mohou být snadným cílem pro krádeže, podvody a další finanční delikty. 4. Nedostatek ochrany a informací: Někteří senioři nemají dostatečný přístup k informacím o svých právech nebo nejsou obeznámeni s bezpečnostními

opatřeními, které by je mohly chránit. Mnoho trestných činů páchaných na seniorech se děje právě proto, že zločinci využívají nedostatek jejich znalostí. Je důležité zdůraznit, že trestné činy páchané na seniorech jsou odsouzeníhodné. Je důležité chránit starší občany a zajistit, aby byli v bezpečí. Proti trestné činnosti páchané na seniorech se bojuje různými způsoby. Tyto zahrnují zvýšení informovanosti a vzdělávání seniorů o možných hrozbách a prevenci, posilování právní ochrany seniorů, ve spolupráci s místními orgány a organizacemi, které se zabývají problematikou seniorů. Většina trestných činů páchaných na seniorech je odhalena pomocí oznámení a spolupráce ze strany samotných seniorů, jejich rodin, sousedů nebo dalších členů komunity.

2.3.1 Senior jako oběť domácího násilí

Domácího násilí na seniorech se většinou dopouští osoba blízká, ale může to být i pečující osoba, proto je důležité, aby byli starší občané chráněni a měli zajištěné bezpečí. K boji proti trestné činnosti páchané na seniorech se využívají různé metody. Tyto by měly zahrnovat zvyšování povědomí, vzdělávání seniorů o potenciálních hrozbách, prevenci, posílení právní ochrany seniorů a spolupráci s místními orgány a organizacemi specializujícími se na problematiku seniorů.

V knize Domácí násilí (2006) Zimmelová popisuje psychické násilí na seniorech formou zdůrazňování bezmocnosti a vyhrožování umístění např. do domova pro seniory nebo LDN (Léčebna dlouhodobě nemocných). Ekonomické násilí, kdy děti nebo vnoučata po seniorech vyžadují, aby je finančně podporovali. V některých případech se senioři mohou stát oběťmi násilí i v rámci ústavní péče. To se může projevit například neoprávněným vyžadováním finančních prostředků za ošetrovatelskou péči nebo tzv. sponzorských darů. Pokud je pečující osoba partner nebo dítě, senior se může obávat, že bude přemístěn do ústavní péče, může mít pocit studu, který mu brání sdělit situaci doma ostatním. Důvody, proč se pečující osoba dopouští týrání, mohou být různé. Občas pachatel omezeně chápe své jednání jako násilí a domnívá se, že si zaslouží finanční prostředky za péči, kterou poskytuje svému rodiči. Může mít také pocit, že člověk trpící demencí potřebuje pouze základní péči a společnost nepotřebuje, protože ji stejně nevnímá. Násilí může být také způsobeno nadměrnou zátěží pečujících osob, která může vést k projevům agresivity. Existuje také situace, kdy senior s demencí může psychicky týrat své okolí. (Venglářová in Čírtková, 2007)

Starší lidé se často zdráhají hlásit případy domácího násilí. To může být způsobeno řadou důvodů, včetně strachu z odplaty, hanby nebo obav z pachatele. Navíc se mnozí senioři mohou cítit bezmocní, že jim nikdo nepomůže nebo nemají žádnou možnost vyhledat pomoc. Proto je důležitá jejich informovanost, jak předejít trestným činům a jak nahlásit podezřelé aktivity. Pokud se senior stane obětí trestné činnosti, měl by to okamžitě nahlásit policii. Dále může požádat o pomoc organizace zaměřené na práva seniorů nebo se obrátit na právního zástupce, který mu pomůže bránit jeho práva. V situaci, kdy se na seniorech dopouští násilí blízké osoby, je třeba postupovat taktně. (Čírtková 2007)

„V České republice jsou každoročně evidovány tisíce případů trestné činnosti páchané na seniorech. Převažuje majetková kriminalita, typicky se jedná o krádeže, vloupání a podvody.“ (ČSÚ – Senioři v ČR v datech, 2022: 59) Druhá nejčastější kriminalita na seniorech je násilná kriminalita, nejčastěji jde o ublížení na zdraví, vyhrožování, domácí násilí nebo loupeže. Velmi ojediněle se vyskytují i případy mravnostní kriminality. Podle Českého statistického úřadu (Kriminalita v ČR a EU - (2011–2021) (ČSÚ, 2023) bylo v roce 2021 Policií ČR evidováno 1204 žen a 935 mužů nad 65 let jako oběti kriminality.

2.4 Senior jako pachatel trestného činu

Je důležité si uvědomit, že každý člověk je odpovědný za své jednání, včetně seniorů. Většina starších lidí žije v souladu se zákonem. Nicméně, jako v každé věkové skupině, mohou existovat jednotlivci, kteří se dopouštějí trestných činů. Pokud senior spáchá trestný čin, bude muset nést následky svého jednání v souladu se zákony. Existuje několik faktorů, které by mohly přispět k tomu, že se někteří senioři stávají pachateli trestných činů

V některých případech může trestná činnost seniora souviset se zdravotními nebo sociálními problémy, sociální izolací, finančními obtížemi, psychickým onemocněním jako je demence nebo zneužíváním návykových látek. V takových případech je důležité sociálního a zdravotního vzdělávání seniorů. To může zahrnovat konzultaci s odbornými pracovníky jako jsou psychiatři, psychologové nebo sociální pracovníci, kteří mohou pomoci identifikovat příčiny a poskytnout potřebnou péči a podporu seniorovi. Prevencí, jak zabránit opakování trestné činnosti by mohlo být poskytnutí přístupu ke službám podpory a péče a zapojit seniora do aktivit, které podporují fyzické a duševní zdraví.

V situaci, kdy senior spáchal trestný čin je důležité zapojit rodinu a komunitu. Spolupráce s rodinou může pomoci identifikovat případné problémy a hledat možnosti řešení. Je důležité si uvědomit, že každý případ je jedinečný a vyžaduje individuální přístup, proto je vhodné vyhledat odbornou pomoc a poradenství od profesionálů.

3. Senioři a domácí násilí

V této kapitole a podkapitolách je popsáno násilí na seniorech, institut vykázání a zákony upravující protiprávní jednání v této oblasti.

Domácí násilí vůči seniorům může být páčáno jejich rodinnými příslušníky, pečovateli nebo dokonce jejich partnery. To může zahrnovat fyzické útoky, ponižování, izolaci, omezování přístupu k základním potřebám, odcizení majetku nebo finanční manipulaci. Důvodem, proč jsou senioři oběťmi domácího násilí může být nedostatek porozumění a respektu k potřebám starších lidí, závislost na druhých nebo sociální izolace. Senioři mohou být také snadným cílem kvůli své fyzické a duševní zranitelnosti.

3.1 Příčiny domácího násilí na seniorech

Domácí násilí na seniorech může mít různé příčiny, které mohou být spojeny s fyzickými, psychologickými, sociálními nebo ekonomickými faktory. Mezi možné příčiny patří například nedostatek porozumění, nedostatek komunikace, stres, izolace, finanční problémy, demence, nedostatek péče nebo podpora a další. Senioři mohou být zranitelní kvůli fyzickým nebo psychickým problémům. Nedostatek sociálních vazeb a izolace může vést k nárůstu stresu a napětí v rodině, což může přispívat k domácímu násilí. Ekonomické problémy mohou být faktorem, který zvyšuje napětí a agresi v domácnosti, což může vést k násilným situacím. Senioři mohou trpět mentálními a emocionálními problémy, jako je demence nebo deprese, což může zvyšovat riziko domácího násilí. Osoby, které byly v minulosti oběťmi násilí nebo byly svědky násilných situací, mohou mít vyšší pravděpodobnost, že se stanou buď obětí nebo pachatelem domácího násilí.

V praxi lze domácí násilí páchané na seniorech zaznamenat ve dvou základních formách. Jednak jako partnerské násilí uskutečňované ve vztahu manžel/manželka, druh/družka či jako násilí mezigenerační odehrávající se mezi rodiči a dětmi, prarodiči a vnoučaty apod. (Durdík, 2013: 7)

Durdík (online) uvádí, že domácí násilí na seniorech můžeme zaznamenat ve formě fyzické, bití a působení fyzické bolesti, sexuálních útoků a také psychického násilí, které má formu vulgárních urážek, ponižování a vyhrožování, ale také omezování sociálních kontaktů a zdůrazňováním nepotřebnosti seniora. Násilí na seniorech můžeme zaznamenat také jako finanční vykořisťování a nepatřičné nakládání s majetkem seniora.

Konečně nelze pominout ani zanedbávání seniora třetí osobou ve smyslu neposkytování adekvátní stravy, čistého oblečení, náležité zdravotní péče, zanedbávání základní hygieny, vytváření sociální izolace, záměrné neposkytování potřebných léků či naopak podávání léků (popř. v takových dávkách), jež starší osobu utlumují nebo jí způsobují tělesnou újmu. (Durdík,2013: 17)

3.1.1 Sociální izolace a osamělost

Sociální izolace u seniorů je problémem, který může mít negativní dopady na jejich fyzické a psychické zdraví. Senioři, kteří jsou izolováni od sociálních kontaktů s ostatními lidmi, mohou trpět pocitem osamělosti, depresemi a úzkostmi. Nedostatek sociálních kontaktů může vést k poklesu sebevědomí, zhoršení paměti a celkové kvality života.

Rizika spojená s domácím násilím vůči seniorům zahrnuje opakování násilných činů, zhoršení fyzického a duševního zdraví oběti, a sociální izolaci, která může ztížit získání pomoci a podpory. Sociální izolace a osamělost seniorů jsou faktory, které mohou zvyšovat jejich zranitelnost vůči domácímu násilí. Pokud jsou senioři izolováni od své rodiny, přátel nebo komunity, mohou se cítit osaměle a ztraceně.

Domácí násilí vůči seniorům může mít různé formy, včetně fyzického, emocionálního, finančního nebo sexuálního zneužívání. Násilník může využít izolace a osamělosti seniora k udržení kontroly nad situací a skrytím svého jednání před ostatními. Senioři mohou být nuceni mlčet o násilí, kterému jsou vystaveni, kvůli strachu ze msty násilníka nebo pocitu, že nemají nikoho, komu by se svěřili.

3.2 Právní úprava domácího násilí

Domácí násilí je problematikou, která vyžaduje značnou právní pozornost a legislativní záruky. Legislativa v oblasti domácího násilí je v mnoha zákonech pečlivě formulována, aby zajistila ochranu obětí a trestání pachatelů. Zákony se typicky zaměřují na zákaz fyzického, sexuálního, psychologického či ekonomického násilí mezi členy domácnosti. Ochranná opatření mohou zahrnovat různé formy, jako jsou například zákazy kontaktu, omezování přístupu k dětem a další opatření. Legislativa domácího násilí je kritickým prvkem v ochraně obětí a potrestání pachatelů. Domácí násilí je upraveno v mnoha zákonech, které se zaměřují mimo jiné na fyzické zneužívání mezi členy stejné domácnosti. Tato legislativa často zahrnuje zákony proti týrání dětí,

zneužívání manželů, sexuální násilí a další formy násilí v domácnosti. Důležitými aspekty těchto zákonů jsou nástroje pro včasnou intervenci a poskytování podpory.

Policie ČR má zákonné zmocnění vstoupit do obydlí v taxativně uvedených případech, přičemž podezření z domácího násilí může být jeden z těchto důvodů. Trestný čin s názvem „domácí násilí“ neexistuje, trestní zákoník (40/2009 Sb.) upravuje trestný čin týrání osoby žijící ve společném obydlí (§ 199 trestního zákoníku), který se na případy domácího násilí vztahuje. Podle tohoto ustanovení *„kdo týrá osobu blízkou nebo jinou osobu žijící s ním ve společném obydlí, bude potrestán odnětím svobody ...“*. (Zákon č.40 /2009 Sb. Trestní zákoník) Další trestný čin může být týrání svěřené osoby (§ 198). Při domácím násilí může docházet i k jiným protiprávním jednáním jako je např. ublížení na zdraví (§ 146), těžké ublížení na zdraví (§ 145), znásilnění (§ 185), násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci (§ 352), vražda (§ 140), zbavení osobní svobody (§ 170), omezování osobní svobody (§ 171), vydírání (§ 175), porušování domovní svobody (§ 178), porušení tajemství dopravovaných zpráv (§ 182), neoprávněný zásah do práva k domu, bytu nebo nebytovému prostoru (§ 208 odst. 2), maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání (§ 337 odst. 2), únos dítěte a osoby stížená duševní poruchou (§ 200) a další. (Zákon č.40 /2009 Sb. Trestní zákoník)

Myslím, že při řešení násilného chování k seniorům ze strany blízkých osob, může hrát velkou roli v trestním stíhání pachatele, získání souhlasu postiženého seniora s trestním stíháním. Skutečnost, že senioři mohou mít problémy s pamětí a kognitivními funkcemi, mohou mít při poskytování informací o domácím násilí potíže s přesným vybavováním událostí nebo poskytováním detailních informací. Je důležité přistupovat k nim s empatií, porozuměním a poskytovat jim podporu a pomoc. Je také důležité brát v úvahu možnost zkreslených informací, přistupovat k nim s respektem a snahou získat co nejvíce relevantní informace pro posouzení a poskytnutí odpovídající pomoci. Vyšetřování by mělo být prováděno důkladně a citlivě, s důrazem na zajištění bezpečí obětí a nutnosti neopakovat některé úkony (neodkladné a neopakovatelné). Je důležité spolupracovat s orgány činnými v trestním řízení, sociálními pracovníky a zdravotníky při vyšetřování případů domácího násilí vůči seniorům. Poskytnutí podpory a ochrany obětí během vyšetřování je klíčové pro zajištění spravedlnosti a prevenci proti násilným činům.

3.2.1 Institut vykázání

Jedním z opatření, ke kterému může Policie ČR přikročit v případě domácího násilí je institut vykázání. Po vyhodnocení situace může Policie agresora vykázat ze společného obydlí a zakázat mu do něj vstup, na dobu deseti dnů podle § 44-47 zákona č.273/2008 Sb. o Policii ČR. Tuto dobu nelze zkrátit, a to ani se souhlasem oběti. (Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky) Porušením zákazu vstupu hrozí pachateli obvinění z maření výkonu úředního rozhodnutí podle § 337 zákona č. 40/2009 Sb. Trestní zákoník.(Zákon č. 40/2009 Sb. Trestní zákoník) Dalším takovým institutem na ochranu před domácím násilím je předběžné opatření nařízené soudem. Podle zákona č. 292/2013 Sb. o Zvláštních řízeních soudních, pokud je podán návrh na předběžné opatření a soud mu vyhoví pak *„Výkon rozhodnutí se provede tak, že soud v součinnosti s příslušnými orgány veřejné moci vykáže povinného ze společného obydlí, odebere mu všechny klíče od společného obydlí, které povinný drží, a popřípadě mu zakáže setkávat se s označenou osobou nebo ji jinak kontaktovat. Soud zároveň poskytne povinnému příležitost, aby si bezprostředně při výkonu rozhodnutí vyzvedl ze společného obydlí své osobní cennosti a osobní dokumenty, jakož i věci, které slouží jeho osobní potřebě; během trvání rozhodnutí podle § 405 pak povinnému umožní vyzvednout i věci nezbytné k výkonu jeho podnikatelské činnosti nebo výkonu povolání, případně věci nezbytné z jiného vážného důvodu.“* (Zákon č. 292/2013 Sb. o zvláštních řízeních soudních) Oběti trestných činů také chrání zákon č. 45/2013 Sb. o Obětech trestných činů a také zákon č. 89/2012 Sb. Občanský zákoník.

„Sebedokonalejší právní rámec a sebelepší následná pomoc nesníží počet žen, dětí a mužů poškozovaných domácím násilím, pokud nepřikročíme k cílené kultivaci společenských vztahů, počínaje dětmi a mládeží a politickou reprezentací konče. Téma domácího násilí je téma celospolečenské, interdisciplinární – ať chceme či nechceme, gendrové.“ (Voňková, Huňková, 2004:188)

„Celkem bylo v roce 2021 evidováno 49 obětí ve věku 65 a více let. Výrazně častější obětí byly seniorky (34 osob) než senioři (15 osob). V 90 % případů byl pachatelem někdo z rodiny seniora. Navzdory názvu však nemusí jít o násilí odehrávající se pouze přímo v domácnosti seniorů. Např. trestný čin týrání svěřené osoby, který rovněž spadá do domácího násilí, může probíhat při dočasné či občasné péči o seniora. Pachatelem tak může být třeba zdravotnický personál nebo personál domovů důchodců.“

(ČSÚ – Senioři v ČR v datech, 2022: 61) Tyto informace ukazují, že domácí násilí je závažným problémem, který postihuje různé skupiny obyvatelstva, včetně seniorů. Je důležité věnovat pozornost prevenci a ochraně obětí domácího násilí a podporovat širší společenskou diskuzi a opatření, která by mohla vést ke snížení tohoto jevu. *V roce 2021 byly oběťmi tohoto trestného činu 2 senioři, častější bylo týrání osoby žijící ve společném obydlí (33 obětí). Trestným činem omezování a zbavování osobní svobody pak rozumíme např. uzamykání seniora v místnosti, zbavení tělesně nemohoucí osoby pomůcek (např. berlí), spoutání apod. V roce 2021 se týkalo 6 seniorů. Do domácího násilí můžeme zahrnout ještě trestný čin útisk, kde 2/5 všech obětí (8) byli senioři.*“ (ČSÚ-Senioři v ČR v datech, 2022: 61) Toto je ovšem statistika pouze nahlášených případů, těch, které senioři nenahlásí, ať ze strachu z pachatele, ze studu anebo z neznalosti, bude pravděpodobně daleko více.

Shrnutí teoretické části

V teoretické části byl vymezen termín domácí násilí, jeho druhy, znaky a důsledky. Byly zde uvedeny některé z pomáhajících organizací. Je zde vymezen termín senior, stáří a popsán také pohled společnosti na seniory a vysvětleno proč jsou senioři tak zranitelní. Dále je popsán institut vykázání a některé zákony související s domácím násilím. Domácí násilí je latentní (skrytá) trestná činnost odehrávající se v domácím prostředí. Je důležité zdůraznit, že domácí násilí není omezeno na mladší věkové skupiny a může se vyskytovat i mezi partnery či rodinnými členy ve vyšším věku. Je zde zdůrazněno, že senioři násilí často neoznámí a nevyhledají pomoc z důvodu studu či zastrášení ze strany agresora. Je důležité nejen zvýšit povědomí o této problematice, poskytnout seniorům pomoc a podporu při vyhledávání důvěryhodných kontaktů v případě, že se ocitnou v situaci domácího násilí nebo pokud mají podezření na násilí u ostatních.

III. PRAKTICKÁ ČÁST

4. Metodické ukotvení výzkumných aktivit

V této práci je výzkum realizován pomocí kvantitativní metody, jejímž nástrojem pro sběr dat je dotazník (viz. Příloha). Dotazník je přiložen jako příloha na konci práce. Jeho realizace vychází z teoretické části, která zahrnuje všechny důležité pojmy a slouží jako základ pro praktickou část. V další části je formulace výzkumného cíle a dílčích výzkumných cílů. Dále následuje vymezení výzkumné strategie, organizace, průběh výzkumu a interpretace získaných dat.

4.1 Hlavní cíl a dílčí výzkumné cíle

Hlavním cílem mé práce je zmapovat jaké „*povědomí mají seniori o domácím násilí*“ a popsat problematiku domácího násilí.

Dílčím cílem č. 1: Zmapovat informovanost seniorů o domácím násilí.

Dílčím cílem č. 2: Zmapovat povědomí seniorů o možnostech pomoci v případě domácího násilí.

Dílčím cílem č. 3: Zmapovat osobní zkušenost seniorů s domácím násilí.

Tabulka 1 Transformační tabulka

Hlavní výzkumný cíl (HVC)	Dílčí výzkumné cíle (DVC)	Tazatelské otázky
Hlavním výzkumným cílem je zmapovat <i>povědomí seniorů o domácím násilí</i>	DVC1: Zmapovat informovanost seniorů o domácím násilí.	1. Máte informace o existenci domácího násilí? 2. Co si představujete pod pojmem domácí násilí? 3. Jaké jsou podle vás projevy domácího násilí? 4. Domácí násilí se týká pouze sociálně slabých rodin.

		<p>5.Domácí násilí je soukromá věc, kterou si mají lidé vyřešit sami doma.</p> <p>6.Domácímu násilí páchaného na seniorech je společností v současnosti věnována dostatečná pozornost.</p>
	DVC2: Zmapovat povědomí seniorů o možnostech pomoci v případě domácího násilí.	<p>7. Pokud by na Vás bylo pácháno domácího násilí oznámil/a byste to někomu?</p> <p>8. Na koho byste se obrátil/a, kdybyste se setkal s domácím násilím?</p> <p>9.Kde jste získal /a informace o problematice různých forem domácího násilí (napadání, bytí, vyhrožování, ponižování, ...) a jak se v případě potřeby zachovat a na koho se obrátit pro pomoc?</p> <p>10. Byly podle Vás informace o domácím násilím, které jste získal / a srozumitelné a dostačující?</p>
	DVC3: Zmapovat osobní zkušenost seniorů s domácím násilím.	<p>11. Setkal/a jste se někdy s domácím násilím, které se týkalo přímo Vás?</p> <p>12.Pokud jste se setkal/a s domácím násilím jednalo se o:</p>

		<p>13. Pokud jste se setkal/a s domácím násilím, čeho myslíte, že pachatel využil.</p> <p>14. Osoba, která se na Vás dopustila domácího násilí byla:</p> <p>15. Pokud byste se setkal/a s domácím násilím, ať jako oběť nebo svědek oznámil/a byste to někomu?</p>
--	--	--

Zdroj: vlastní

Výzkumné hypotézy:

1. Více informací o domácím násilí budou mít senioři ve věkové kategorii 65-70, 70–75 a 76-80 let, naopak ve věkové kategorii 81-85, 86-90 a 91 a více, budou mít málo informací.
2. Většina seniorů by se o pomoc obrátila na rodinného příslušníka a nejméně seniorů by se obrátilo na Policii ČR.
3. Většina seniorů se s domácím násilím nesetkala a menšina seniorů se setkala s domácím násilím.

4.2 Výzkumná strategie – kvantitativní přístup

Výzkum znamená systematické zkoumání přírodních nebo sociálních jevů s cílem získat poznatky, jež popisují a vysvětlují svět kolem nás.

Kvantitativní výzkum se zaměřuje na získávání číselných dat, která slouží k měření množství, rozsahu nebo frekvence jevů, a také k vyjádření jejich míry nebo stupně. Tato číselná data mohou být dále matematicky zpracována, například sčítáním, výpočtem průměru nebo vyjádřením v procentech. (Eger, Egerová, 2022)

Teoreticky je založen převážně na dedukci a používá metody, analýzy a komparace pojmů výroků kategorií, různých konstrukcí a podobně. Empirický výzkum naopak operuje s konkrétními údaji o jevech, procesech a s informacemi získanými

prostřednictvím určitých metod výzkumů a technik sběru dat. Podstata kvantitativního výzkumu spočívá ve zkoumání vztahů mezi proměnnými. Kvantitativní výzkum představuje testování teorií častým prověřováním vztahu mezi proměnnými. (Punch, 2008)

Nevýhody kvantitativního výzkumu mohou zahrnovat riziko zkreslení výsledků způsobeného nedostatečnou kvalitou otázek, nedostatečnou podrobnost otázek nebo nesprávným výběrem vzorku.

Výhodou kvantitativního výzkumu je možnost získání velkého množství dat od respondentů, rychlost, efektivita a možnost provést statistickou analýzu pro objektivní vyhodnocení dat.

Rozhodnutí pro kvantitativní výzkum, jehož nástrojem sběru byl tištěný dotazník, bylo motivováno citlivostí tématu a také tím, že umožňuje zajistit anonymitu respondentů a flexibilitu ve vyplňování dotazníků. Respondenti mohou vyplnit dotazník (viz. Příloha) pro ně ve vhodném čase a bez tlaku na okamžitou reakci.

4.3 Organizace a průběh výzkumu

Organizace a průběh kvantitativního výzkumu by měl probíhat systematicky a s důrazem na získání objektivních dat. Důležité je definování cílů výzkumu – stanovení konkrétních otázek, které chceme výzkumem zodpovědět. Dalším bodem bylo vytvoření dotazníku obsahující relevantní otázky týkající se cíle výzkumu. Určení reprezentativního vzorku respondentů, který byl zahrnutý do výzkumu. Nejprve bylo realizováno rozeslání dotazníků vybraným respondentům a shromáždění odpovědí. V tomto případě se jednalo o tištěné dotazníky, které byly rozesílány a shromažďovány v období od 20.1. do 20.2. 2024. Následuje zpracování a analýza získaných dat.

Vzhledem k citlivosti tématu byla každému respondentu k dotazníku přiložena obálka, do které mohl dotazník po vyplnění vložit a zalepit, aby byla zachována anonymita. Dotazníky byly předány i vyzvednuty v dohodnutý čas. Vyplněné dotazníky byly otevřeny až po skončení sběru dotazníků. Získaná data byla následně zpracována v programu Microsoft Excel. Dotazníky jsou uloženy v mém soukromém archivu.

4.4 Výběr souboru respondentů

Cílovou skupinou vzhledem k cíli práce jsou senioři. Respondenty jsou lidé ve věku starší 65 let. Osloveni byli senioři v domovech pro seniory, v domovech s pečovatelskou službou, prostřednictvím pečovatelské služby a sociálních pracovníků, senioři žijící v ve svých domovech a také senioři v mém okolí. Rozdáno bylo 160 dotazníků, návratnost je 70 % (112) z toho bylo 14 dotazníků vyřazeno z důvodu nesplnění věkové hranice pro potřeby mého výzkumu.

4.5 Etické aspekty a rizika výzkumu

Rizika dotazníkového šetření v rámci výzkumu mohou zahrnovat nízkou návratnost dotazníků, což může vést k nedostatečnému počtu respondentů a zkreslení výsledků. Rizikem je i početně omezený vzorek respondentů a výsledky šetření tudíž nelze vztahovat na celou populaci. Další riziko spočívá v možnosti, že respondenti mohou poskytnout nepravdivé nebo zkreslené odpovědi, což může ovlivnit validitu a spolehlivost dat. Dalším rizikem může být neochota respondentů odpovídat na toto téma a také to, že se dotazníky vrátí nevyplněné. Rizikem je i nemožnost ovlivnit za jakých podmínek a v jakém prostředí bude dotazník vyplňován. Respondenti byli informováni, k jakému účelu dotazníky slouží a také, že poskytnutá data budou anonymní. Poskytnutí obálky pro vložení dotazníku jim mělo pomoci zajistit možnost zachovat svou anonymitu při odevzdání dotazníku.

5. Interpretace výstupů dotazníkového šetření

V kapitole jsou prezentována data získaná v rámci výzkumného šetření. Tato kapitola je rozdělena do tří podkapitol podle jednotlivých dílčích výzkumných cílů. V každé podkapitole popisují získaná data, shrnují stanovený výzkumný cíl a vyhodnocují hypotézy, většina je doplněna grafickým zpracováním.

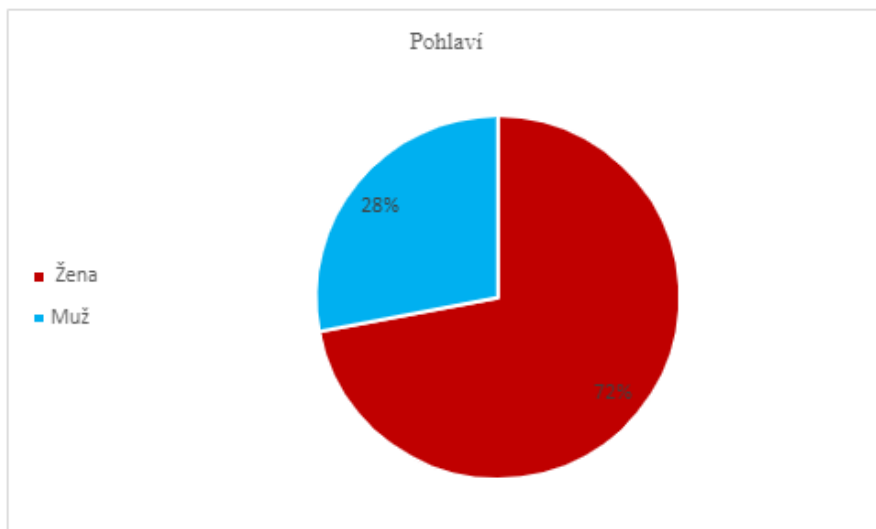
Dotazníkového šetření se zúčastnilo 98 respondentů.

Demografické otázky

Otázka č. 16 byla na pohlaví respondentů.

Dotazníkového šetření se zúčastnilo 71 (72 %) žen a 27 (28 %) mužů.

Graf 1 Pohlaví respondentů

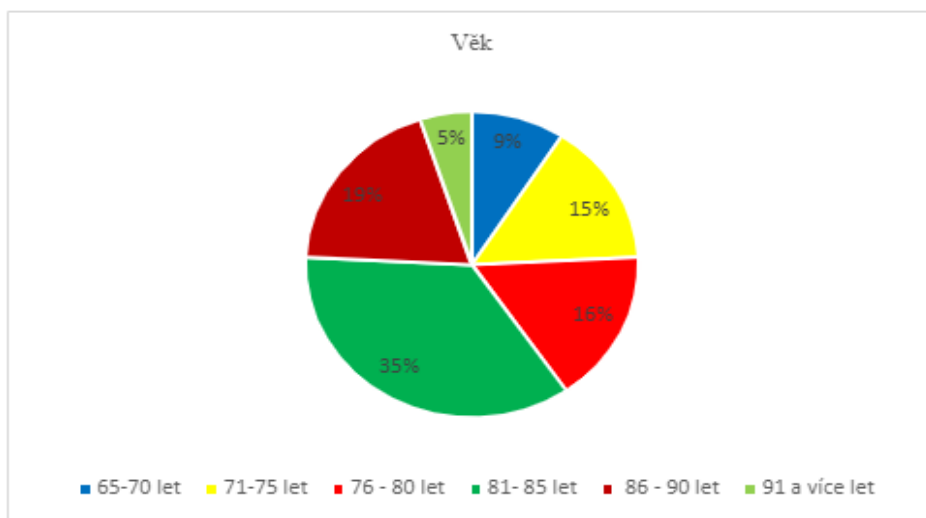

Zdroj: vlastní

Otázka č. 17 byla na Věk respondentů.

Ve věku 65–70 let 9 (9 %), 71–75 let 15 (15 %), 76–80 let 16 (16 %), 81–85 let 34 (35 %), 86–90 19 (19 %) a 91 a více let 5 (5 %) respondentů se zúčastnilo dotazníkového šetření.

Graf 2 Věk respondentů

Zdroj: vlastní

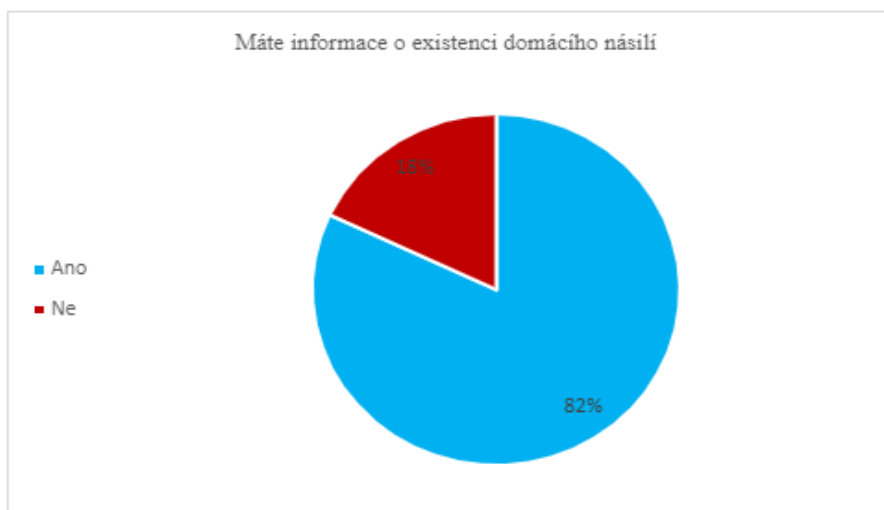
5.1 DVC1 Zmapovat informovanost seniorů o domácím násilí

Cílem této kapitoly je zmapovat, jak jsou senioři informováni o domácím násilí. Informace byly zjišťovány na základě výroků, kdy respondenti mohli označit jednu z nabízených možností. U jedné otázky, kde mohli označit více odpovědí a jedné otevřené otázky.

Otázka č. 1 Máte informace o existenci domácího násilí?

Na otázku, zda senioři ví, že existuje domácí násilí odpovědělo 80 (82 %) z 98 respondentů, že mají informace o existenci domácího násilí a 18 (18 %) respondentů, že tyto informace nemají. Z 71 žen na tuto otázku odpovědělo 60 (85 %) „ano“ a 11 (15 %) „ne“. Z 27 mužů na otázku odpovědělo 20 (74 %) „ano“ a 7 (26 %) „ne“. Ve věkové kategorii 65–80 let 34 (85 %) respondentů odpovědělo „ano“ a 6 (15 %) „ne“. Ve věkové kategorii 81 a více let na otázku odpovědělo 46 (79 %) „ano“ a 12 (21 %) respondentů „ne“.

Graf 3 Máte informace o existenci domácího násilí?

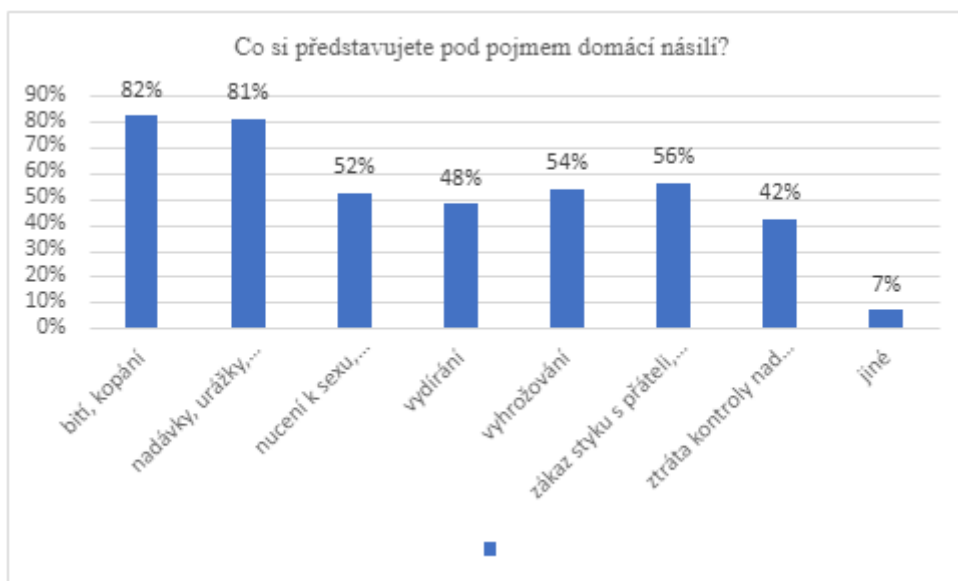

Zdroj: vlastní

Otázka č. 2 Co si představujete pod pojmem domácí násilí?

Na otázku byla možnost označit více odpovědí. Měli značit co si pod pojem domácí násilí představuje. Nejvíce respondentů označilo „bití, kopání“ z celkem 98 respondentů tuto možnost označilo 80 (82 %), „nadávky, urážky, zesměšňování“ označilo 79 (81 %) respondentů, „zákaz styku s přáteli, chození do společnosti“ označilo 55 (56 %) respondentů, dále „vyhrožování“ tuto možnost označilo 53 (54 %) respondentů, „nucení k sexu, znásilnění“ označilo 51 (52 %) respondentů, „vydírání“ označilo 47 (48 %) respondentů, „ztrátu kontroly nad financemi“ označilo 41 (42 %) respondentů a „jiné“ 7 (7 %) respondentů.

Graf 4 Co si představujete pod pojmem domácí násilí?

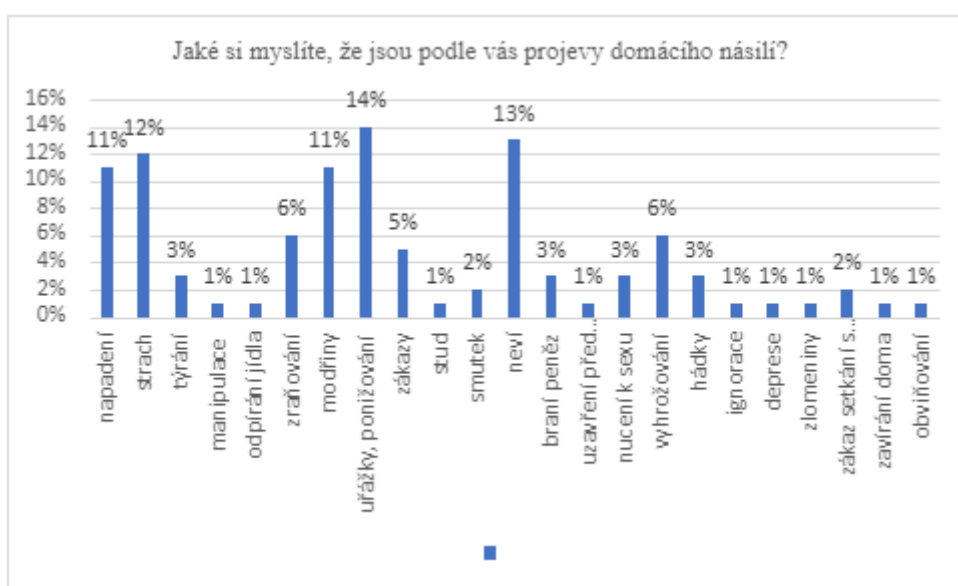

Zdroj: vlastní

Otázka č. 3 Jaké jsou podle vás projevy domácího násilí?

Otázka byla otevřená a respondenti mohli napsat více odpovědí. Z celkových 98 (100 %) respondentů jich 13 % odpovědělo, že neví. Nejčastější odpovědí na otázku bylo „ponižování a urážky“ to uvedlo 14 % respondentů, 13 % odpovědělo, že „neví“, 12 % uvedlo „strach“, a po 11 % uvedlo „modřiny a napadání“, další odpovědi byli pod hranicí 10 %.

Graf 5 Jaké jsou podle vás projevy domácího násilí?

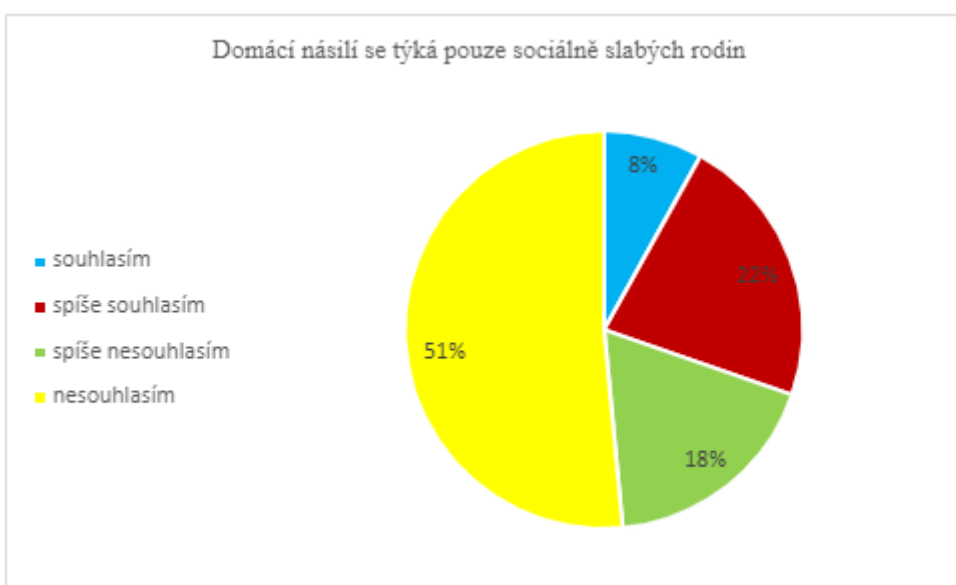

Zdroj: vlastní

Otázka č. 4 Domácí násilí se týká pouze sociálně slabých rodin.

Na otázku měli respondenti odpovědět, zda souhlasí či nesouhlasí s výrokem, že s domácí násilí se týká pouze sociálně slabých rodin. Z celkových 98 respondentů s tímto výrokem „souhlasí“ 8 (8 %) a „spíše souhlasí“ 22 (22 %) respondentů. „Spíše nesouhlasí“ 18 (18 %) a „nesouhlasí“ 50 (51 %) respondentů. V kategorii 65–80 let „souhlasí“ nebo „spíše souhlasí“ s výrokem 9 (23 %) a „spíše nesouhlasí“ nebo „nesouhlasí“ 31 (78 %) respondentů. V kategorii 81 a více let 21 (31 %) „souhlasí“ a „spíše souhlasí“ a 37 (54 %) „nesouhlasí“ a „spíše nesouhlasí“ s výrokem.

Graf 6 Domácí násilí se týká pouze sociálně slabých rodin

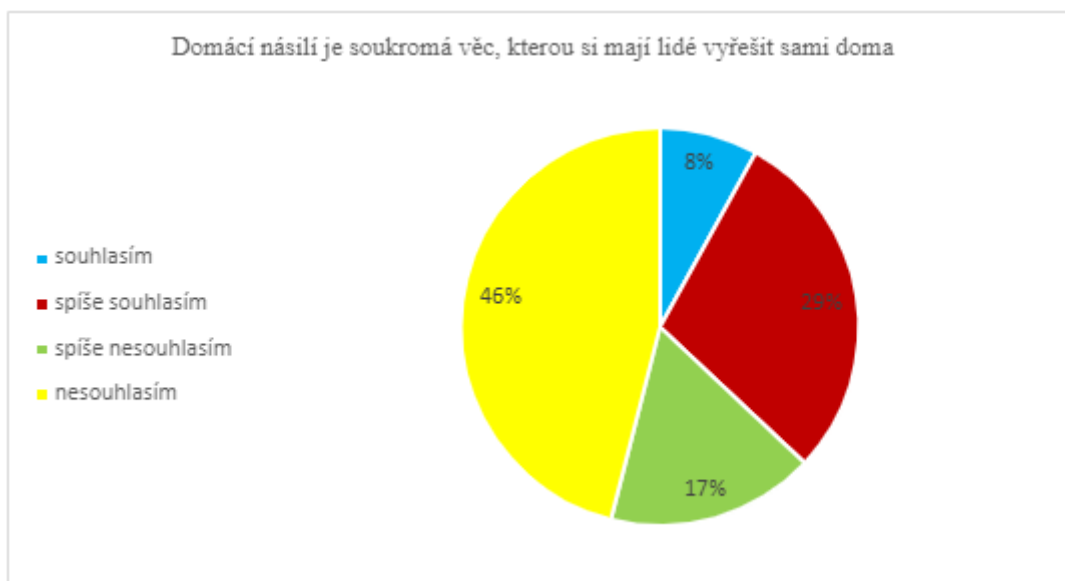
Zdroj: vlastní

Otázka č. 5 Domácí násilí je soukromá věc, kterou si mají lidé vyřešit sami doma.

Na otázku měli respondenti odpovědět, zda souhlasí či nesouhlasí s výrokem, že domácí násilí je soukromá věc, kterou si mají lidé vyřešit sami doma.

Z celkových 98 respondentů s výrokem „nesouhlasilo“ 45 (46 %) a „spíše nesouhlasilo“ 17 (17 %) respondentů. „Souhlasilo“ 8 (8 %) a „spíše souhlasilo“ 28 (29 %) respondentů. Při porovnání věkových kategorií 65-80 a 81 a více let se k „souhlasu“ přiklání v kategorii 65-80 let 7 (18 %), ale v kategorii 81 a více let je to již 29 (50 %) respondentů. Ve věkové kategorii 65–80 let se k „nesouhlasu“ s výrokem přiklání 33 (83 %) a 81 a více let je to 29 (50 %) respondentů. V porovnání souhlasu či nesouhlasu podle pohlaví, mužů, kteří se přiklání k „souhlasu“ 14 (52 %), žen by „souhlasilo“ 22 (31 %), k „nesouhlasu“ s výrokem se přiklání 13 (48 %) a 49 (69 %) žen.

Graf 7 Domácí násilí je soukromá věc, kterou si mají lidé vyřešit sami doma

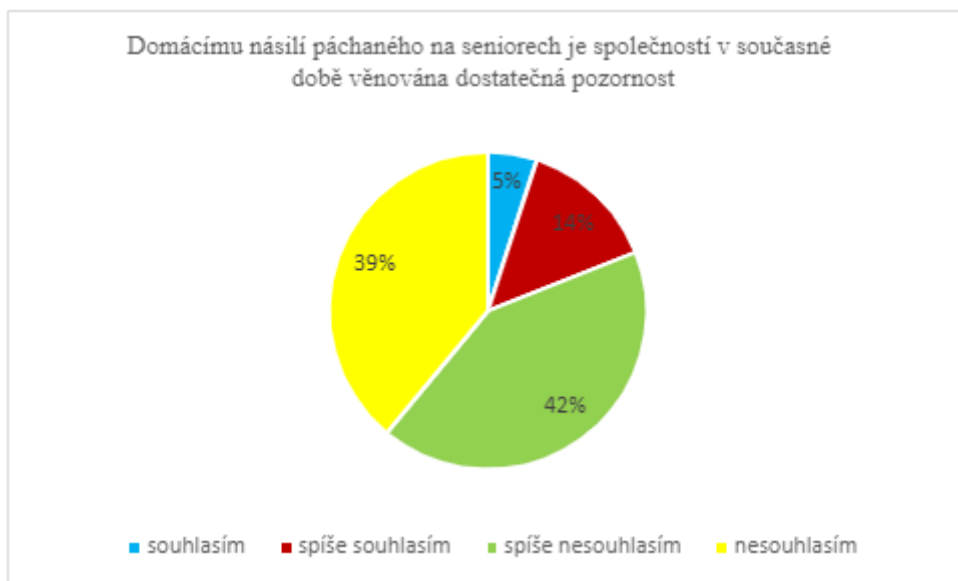

Zdroj: vlastní

Otázka č. 6 Domácímu násilí páchaného na seniorech je společností v současnosti věnována dostatečná pozornost.

Na otázku č. 6 měli respondenti uvést, jestli souhlasí nebo nesouhlasí s výrokem Domácímu násilí páchaného na seniorech je společností v současné době věnována dostatečná pozornost. S výrokem „souhlasilo“ 5 (5 %) a „spíše souhlasilo“ 14 (14 %) respondentů, spíše „nesouhlasilo“ 41 (42 %) a „nesouhlasilo“ 38 (39 %) respondentů z celkových 98. Při porovnání věkových kategorií 65-80 let a 81 a více let k „nesouhlasu“ se přiklání 32 (80 %) a 47 (81 %) a k „souhlasu“ 8 (21 %) a 11 (19 %) respondentů.

Graf 8 Domácímu násilí páchaného na seniorech je společnost v současnosti věnována dostatečná pozornost

Zdroj: vlastní

Shrnutí dílčího výzkumného cíle č. 1

Z analýzy získaných dat vyplývá, že 82 % respondentů ze všech oslovených věkových kategorií ví o existenci domácího násilí. Z dat získaných z otázek vyplývá, že většina seniorů si spojuje domácí násilí s fyzickým násilím, jako je bití a kopání (82 %), a verbálním násilím, jako jsou nadávky, urážky a zesměšňování (81 %). Dále uvádějí omezení osobní svobody, jako je zákaz styku s přáteli a chození do společnosti (56 %), vyhrožování (54 %) a nucení k sexu (52 %).

U otázky č. 3 bylo možno vybrat více možností, kdy 13 % respondentů odpovědělo, že neví, což znamená určitou míru neznalosti nebo nejistoty ohledně tématu domácího násilí. Nejčastější odpovědí na otázku bylo ponižování a urážky, které uvedlo 14 % respondentů. Tato odpověď ukazuje, že verbální formy násilí jsou vnímány jako významný projev domácího násilí. Další častou odpovědí byl strach 12 %, což znamená, že emocionální aspekty násilí jsou také vnímány jako důležité. Po 11 % uvedli respondenti modřiny a napadání což naznačuje, že i fyzické projevy násilí jsou také vnímány jako významné.

U otázky č. 4 se 30 % respondentů přiklání k souhlasu s výrokem, že domácí násilí se týká pouze sociálně slabých rodin. Naopak, 69 % respondentů „spíše nesouhlasí“ či „nesouhlasí“ s tímto tvrzením. V kategorii respondentů ve věku 65–80 let „souhlasilo“ nebo „spíše souhlasilo“ s výrokem 9 respondentů (23 %) a „spíše nesouhlasilo“ nebo

„nesouhlasilo“ 31 respondentů (78 %). V kategorii respondentů ve věku 81 let a více „souhlasilo“ a „spíše souhlasilo“ s výrokem 21(31 %) respondentů a „nesouhlasilo“ a „spíše nesouhlasilo“ 37(54 %) respondentů. Z těchto údajů lze vyvodit, že postoj k výroku o domácím násilí se liší v závislosti na věkové kategorii respondentů, přičemž starší respondenti ve věku 81 mají tendenci více souhlasit s tím, že se domácí násilí netýká pouze sociálně slabých rodin, než respondenti ve věku 65–80 let.

U otázky č. 5 většina respondentů nesouhlasí s výrokem, že domácí násilí je soukromou záležitostí, kterou by si měli lidé vyřešit sami doma. Z celkového počtu 98 respondentů 46 % „nesouhlasilo“ a 17 % „spíše nesouhlasilo“ s tímto tvrzením. Naopak 8 % souhlasilo a 29 % spíše souhlasilo. Respondenti ve věku 81 a více let se více přiklání k souhlasu s výrokem než respondenti ve věku 65-80 let. V porovnání podle pohlaví se ukazuje, že ženy jsou více nakloněny k nesouhlasu s výrokem než muži. Tato analýza naznačuje, že většina respondentů nespatřuje domácí násilí jako pouze soukromou záležitost.

Na otázku č. 6 měli respondenti uvést, jestli souhlasí nebo nesouhlasí s výrokem „Domácímu násilí páchaného na seniorech je společností v současné době věnována dostatečná pozornost“. 19 % se přiklání k souhlasu a 81 % by nesouhlasila s tímto výrokem. Většina ve věkové kategoriích 65-80 let a 81 a více let se shodují v nesouhlasu s tímto tvrzením, přičemž menší část respondentů ve stejných věkových kategoriích by souhlasila. Toto naznačuje, že většina respondentů nesouhlasí s tvrzením, že domácímu násilí páchaného na seniorech se dostává v současné době dostatečné pozornosti.

Z tohoto vyplývá, že většina respondentů ve věkové kategorii seniorů, je informována o problematice domácího násilí. Ze získaných údajů vyplývá, že 82 % respondentů ví o existenci domácího násilí. Z toho lze usoudit, že senioři mají povědomí o této závažné problematice a jsou si vědomi různých forem domácího násilí, jako je fyzické násilí, verbální násilí, omezení osobní svobody, vyhrožování, nucení k sexu, ponižování, urážkami, strachem, modřinami a napadáním. Existuje však určitá míra neznalosti nebo nejistoty ohledně tématu domácího násilí, jak ukazuje odpověď „nevím“. Postoj k tomu, zda se domácí násilí týká pouze sociálně slabých rodin, se liší v závislosti na věku respondentů, přičemž starší respondenti ve věku 81 let mají tendenci více souhlasit s tímto tvrzením, než respondenti ve věku 65–80 let. Většina respondentů nesouhlasí s tím, že domácí násilí je soukromou záležitostí, kterou by si měli lidé vyřešit sami doma. Většina respondentů také nesouhlasí s tvrzením, že domácímu násilí

páchanému na seniorech je v současné době věnována dostatečná pozornost. Z informací uvedených výše, lze říct, že dílčího výzkumného cíle č. 1 bylo dosaženo.

Hypotéza č. 1 Více informací o domácím násilí budou mít senioři ve věkové kategorii 65-70, 70–75 a 76-80 let, naopak ve věkové kategorii 81-85, 86-90 a 91 a více, budou mít málo informací.

Na základě získaných dat lze konstatovat, že tato hypotéza se nepotvrdila. Z analýzy vyplývá, že většina respondentů ve věku 81 a více let má více informací o existenci domácího násilí a jeho různých formách. Starší respondenti ve věku 81 a více let, mají tendenci více souhlasit s tím, že domácí násilí není problémem pouze sociálně slabých rodin. Naopak ve věkové kategorii respondentů do 80 let, vykazuje menší míru souhlasu s tvrzením, že je současnou společností věnována dostatečná pozornost.

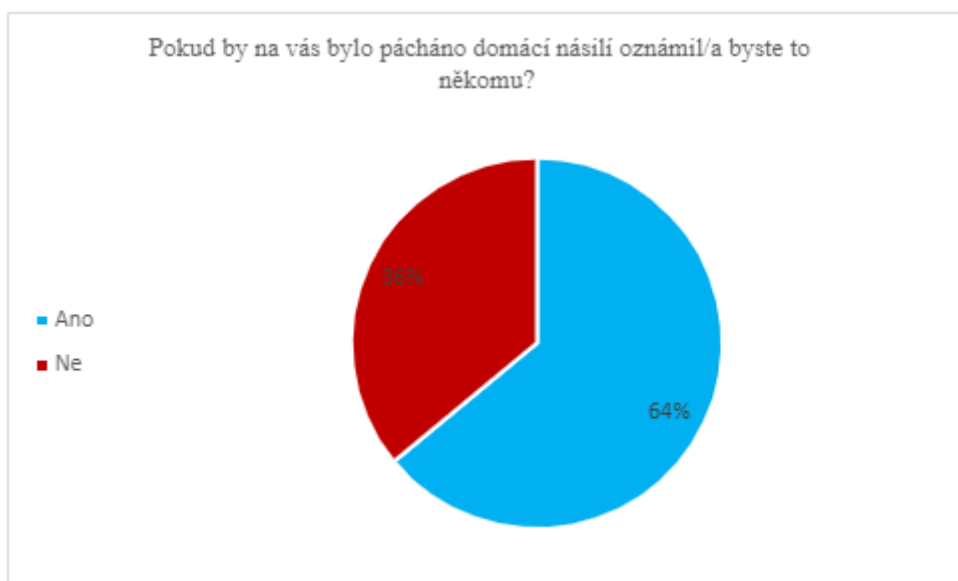
5.2 DVC2 Zmapovat povědomí seniorů o možnostech pomoci v případě domácího násilí.

Cílem této kapitoly je zjistit, v případě, by vůči nim bylo spácháno domácí násilí, zda by toto oznámili a komu. Informace byly získány pomocí dvou uzavřených, jedné otevřené a jedné otázky s možností více odpovědí.

Otázka č. 7 Pokud by na Vás bylo pácháno domácího násilí oznámil/a byste to někomu?

Na otázku měli respondenti odpovědět ano nebo ne. Z 98 respondentů 63 (64 %) odpovědělo „ano“ a 35 (36 %) „ne“. Ze 71 žen označilo odpověď „ano“ 49 (69 %) a 22 (31 %) označilo „ne“. Z 27 mužů odpovědělo „ano“ 14 (52 %) a „ne“ 13 (48 %).

Graf 9 Pokud by na vás bylo páčáno domácí násilí oznámil/a byste to někomu?

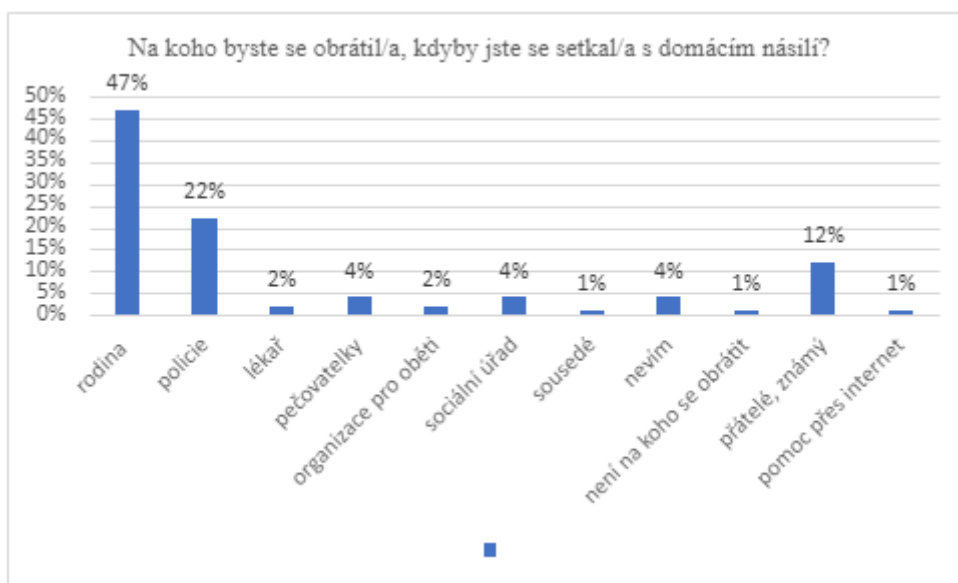

Zdroj: vlastní

Otázka č. 8 Na koho byste se obrátil/a, kdybyste se setkal s domácím násilím?

Tato otázka byla otevřená. Nejčastější odpovědí na tuto otázku bylo, že by se senioři v případě potřeby obrátili na „rodinu“ těch bylo 47 % a na „policii ČR“ by se obrátilo 22 %. Třetí nejčastější odpověď byla z 12 % „přátelé a známé“. Další odpovědí byl „sociální úřad“, „lékař“, „pečovatelky“, „organizace pro oběti“ anebo „pomoc přes internet“. 4 % respondentů odpovědělo, že „neví“, na koho by se obrátili a 1 %, mělo pocit, že „není, na koho se obrátit“.

Graf 10 Na koho byste se obrátil/a kdybyste se setkal/a s domácím násilím?

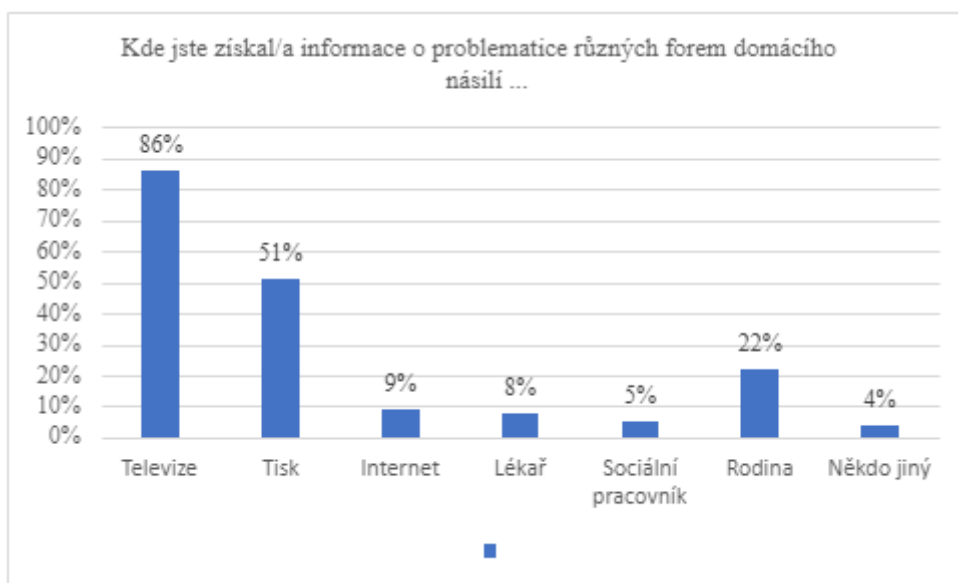

Zdroj: vlastní

Otázka č. 9 Kde jste získal /a informace o problematice různých forem domácího násilí (napadání, bytí, vyhrožování, ponižování, ...) a jak se v případě potřeby zachovat a na koho se obrátit pro pomoc?

Respondenti v této otázce mohli označit více odpovědí. Nejčastější odpověď na otázku, kde získali informace o domácím násilí byla „televize“ tuto možnost označilo 84 (86 %) respondentů, druhou nejčastější odpověď byl „tisk“, možnost označilo 51 (52 %) respondentů, třetí nejčastější odpovědí byla „rodina“ 22 (22 %). Dále následovali odpovědi „internet“ 9 (9 %), „lékař“ 8 (8 %), „sociální pracovník“ 5 (5 %) a nakonec od „někoho jiného“ 4 (4 %).

Graf 11 Kde jste získal/a informace o problematice různých forem domácího násilí (napadání, vyhrožování, ponižování ...) a jak se v případě potřeby zachovat a na koho se obrátit pro pomoc?

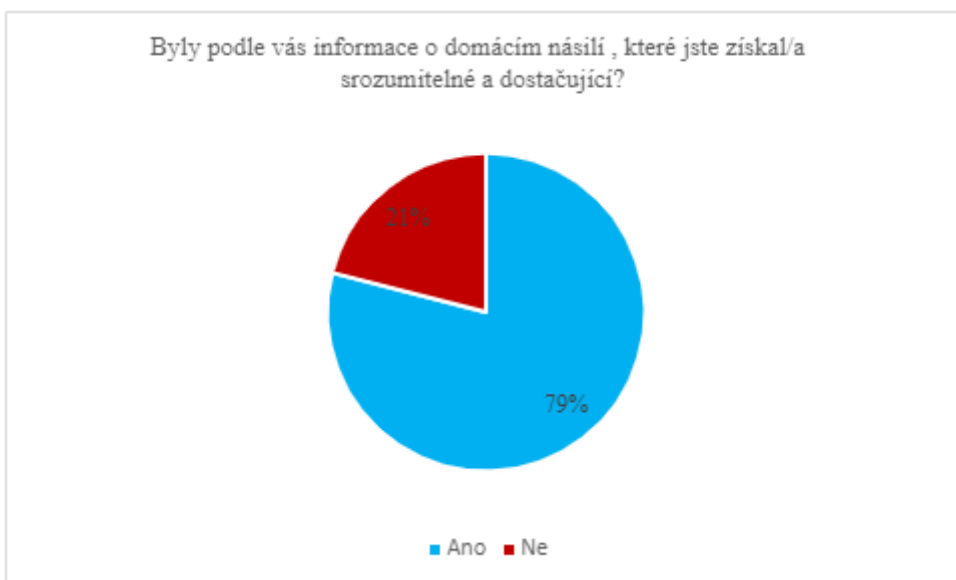
Zdroj: vlastní

Otázka č. 10 Byly podle Vás informace o domácím násilí, které jste získal / a srozumitelné a dostačující?

Pro 77 (79 %) respondentů byly získané informace dostačující a srozumitelné a pro 21 (21 %) nebyly informace dostačující a srozumitelné z celkových 98 respondentů . Ve věkové kategorii 65–75 let, označilo za dostačující získané informace 20 (83 %) respondentů a 4 (17 %) označilo, že pro ně nebyly získané informace nedostatečné,

ve věkové kategorii 76–85 let označilo „ano“ 36 (72 %) a 14 (28 %) označilo „ne“, ve věkové kategorii 86 a více let „ano“ označilo 21 (88 %) a „ne“ označili 3 (13 %) respondenti.

Graf 12 Byly podle vás informace o domácím násilí, které jste získal/a srozumitelné a dostačující?

Zdroj: vlastní

Shrnutí dílčího výzkumného cíle č. 2

Na základě poskytnutých údajů 98 respondentů je zřejmé, že 63 (64 %) by domácí násilí nahlásilo, pokud bylo na nich pácháno. 35 (36 %) by toto jednání neoznámilo. Ze 71 respondentek by na otázku č.7 odpovědělo 49 (69 %) „ano“ a 22 (31 %) „ne“. Z 27 mužských respondentů jich 14 (52 %) odpovědělo „ano“ a 13 (48 %) „ne“. Tyto údaje naznačují, že většina respondentů, zejména žen, by domácí násilí oznámila, pokud by ho zažila. Je zde genderový nepoměr v odpovědích, přičemž vyšší procento žen by domácí násilí oznámilo.

Další otázky se zaměřily na to, zda by senioři domácí násilí oznámili a na koho obrátili pro pomoc. Z výsledků průzkumu vyplývá, že většina respondentů tuto situaci nahlásila a nejčastěji se obrátila na „rodinu“ nebo „policii ČR“. Informace o domácím násilí získávali převážně z „televize“, „tisku“ a od „rodiny“. Většina respondentů považovala tyto informace za dostačující a srozumitelné.

Na základě poskytnutých dat je zřejmé, že značné procento seniorů by vyhledalo pomoc, pokud by se setkali s domácím násilím, přičemž 64 % respondentů uvedlo, že by to oznámilo. Mezi ženami by to oznámilo 69 %, zatímco mužů 52 %. Nejčastější odpověď, na koho by se obrátili o pomoc byla „rodina“ (47 %), dále „Policie ČR“ (22 %) a „přátelé“ nebo „známí“ (12 %). Další odpovědi „sociální služby“, „zdravotníci“, „organizace na podporu obětí“ nebo hledání „pomoci online“ byly pod 10 %. Většina respondentů získávala informace o domácím násilí z „televize“ (86 %) a „tisku“ (52 %). Celkově 79 % respondentů považovalo informace, které o domácím násilí získali, za dostatečné a srozumitelné. Z informací uvedených výše, lze říct, že dílčího výzkumného cíle č. 2 bylo dosaženo.

Hypotéza č. 2 Většina seniorů by se o pomoc obrátila na rodinného příslušníka a nejméně seniorů by se obrátilo na Policii ČR.

Na základě získaných údajů je možné potvrdit hypotézu, že většina seniorů by se v případě domácího násilí obrátila na rodinného příslušníka. Z výsledků průzkumu vyplývá, že 47 % respondentů uvedlo, že by se v takové situaci obrátilo na rodinu. Naopak, pouze 22 % respondentů by se obrátilo na Policii ČR. To naznačuje, že rodinní příslušníci jsou preferovanou volbou pro pomoc v případě domácího násilí u seniorů.

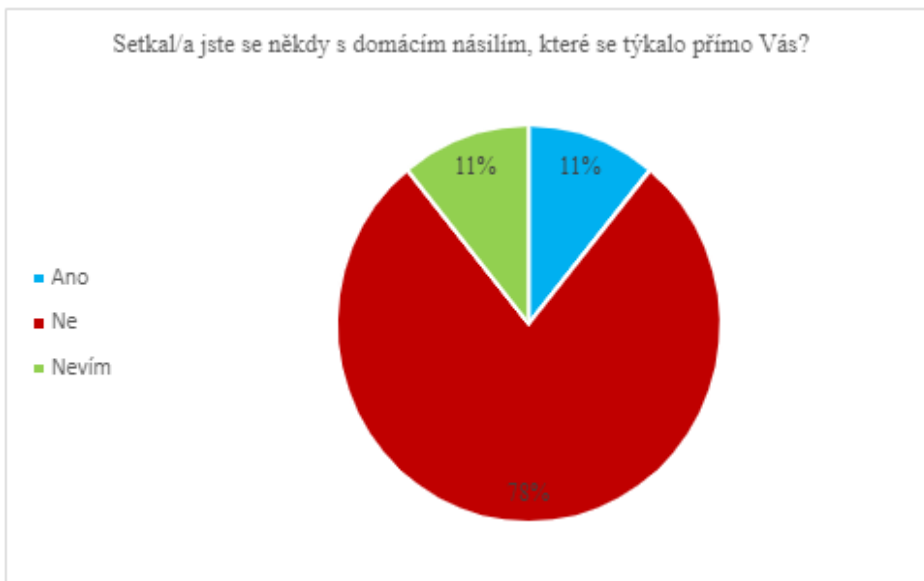
5.3 DVC3 Zmapovat osobní zkušenost seniorů s domácím násilím.

Cílem této kapitoly je zjistit, zda se senioři osobně setkali s domácím násilím. Pokud „ano“, kdo se na nich dopustil domácího násilí a o jakou formu se jednalo. Informace byly získány pomocí pěti otázek, u tří z nich mohli respondenti označit i více odpovědí.

Otázka č. 11 Setkal/a jste se někdy s domácím násilím, které se týkalo přímo Vás?

Na tuto měli respondenti odpovědět „ano“, „ne“ nebo „nevím“, zda se někdy osobně setkali s domácím násilím. Z 98 respondentů jich 76 (78 %) odpovědělo, že „ne“, 11 (11 %) neví a 11 (11 %), že „ano“. Z 11 respondentů co odpovědělo „ano“, bylo 10 žen a 1 muž. Z 11 respondentů, kteří odpověděli, že „nevím“, zda by toto jednání nahlásilo je 5 mužů a 6 žen. Rozdělení odpovědí „ano“ podle věkových skupin je následující: 65–70 let 1 respondent, ve věku 71–75 let jsou 2 respondenti, 76–80 let 5 a 81–85 let 3 respondenti. V kategoriích 86–90 a 91 a více let žádný respondent neodpověděl na otázku „ano“.

Graf 13 Setkal jste se někdy s domácím násilím, které se týkalo přímo vás?

Zdroj: vlastní

Otázka č. 12 Pokud jste se setkal/a s domácím násilím jednalo se o:

V této otázce mohli respondenti označit více odpovědí. Z 11 respondentů, kteří na předchozí otázku („Setkal/a jste se s domácím násilím, které se týkalo přímo Vás?“) odpovědělo „ano“, 7 (35 %) uvedlo „slovní urážky“, 4 (20 %) „zákaz nakládání s penězi“, 3 (15 %) „krádež“, 2 (10 %) „fyzické napadení“, 2 (10 %) „podvod“ a 1 (5 %) „zákaz styku s přáteli, rodinou a chození do společnosti“ a 1 (5 %) „jiné“.

Graf 14 Pokud jste se setkal/a s domácím násilím jednalo se o:

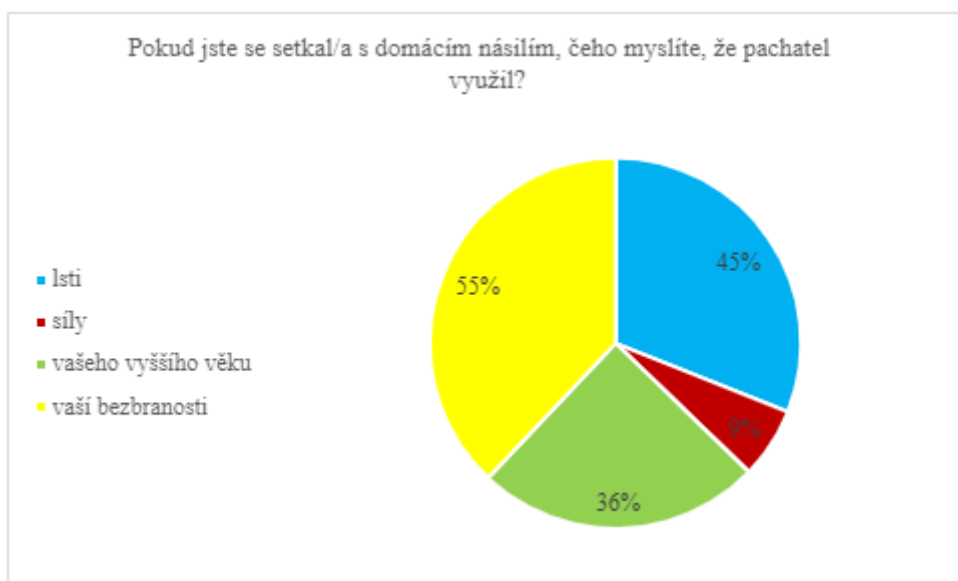

Zdroj: vlastní

Otázka č. 13 Pokud jste se setkal/a s domácím násilím, čeho myslíte, že pachatel využil.

U této otázky mohli respondenti označit více odpovědí. Z 11 respondentů, kteří na otázku č. 11 odpověděli „ano“ si 6 (55 %) , že pachatel využil jejich bezbrannosti, 5 (45 %) si myslí, že pachatel využil „lsti“, 4 (36 %) vyššího věku a 1 (9 %) „síly“.

Graf 15 Pokud jste se setkal/a s domácím násilím, čeho myslíte, že pachatel využil?

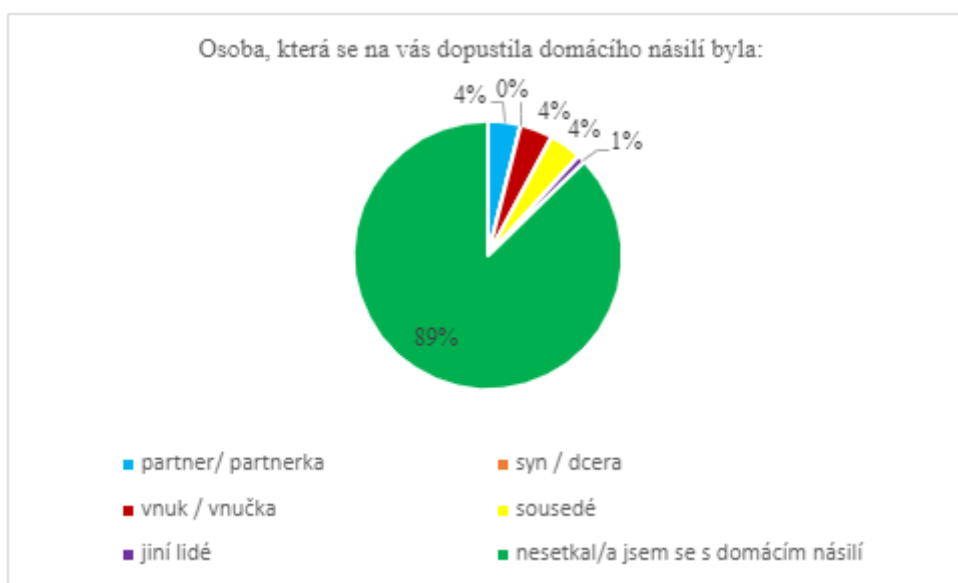
Zdroj: vlastní

Otázka č. 14 Osoba, která se na Vás dopustila domácího násilí byla:

Na tuto otázku měli respondenti, odpovědět kdo se na nich dopustil domácího násilí nebo zda se s domácím násilím neseťkali.

Z 98 respondentů jich 87 (89 %) odpovědělo, že se „neseťkalo s domácím násilím“, 4 (4 %) odpovědělo, že se domácího násilí na nich dopustil „partner/partnerka“ a 4 (4 %) „vnuk/vnučka“, 2 (2 %) uvedlo, že „soused“ a 1 (1 %) uvedlo „jiné“.

Graf 16 Osoba, která se na vás dopustila domácího násilí byla:

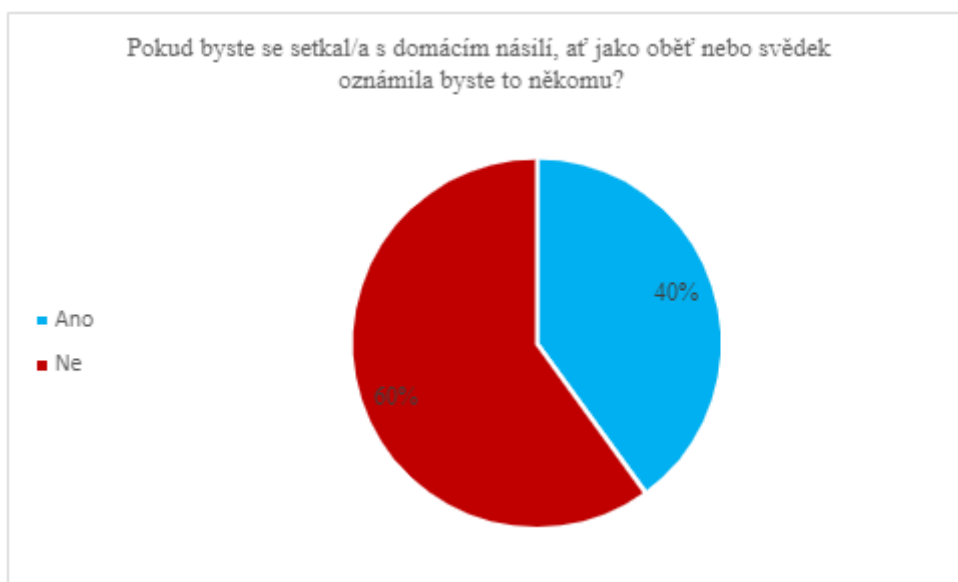
Zdroj: vlastní

Otázka č. 15 Pokud byste se setkal/a s domácím násilím, ať jako oběť nebo svědek oznámil/a byste to někomu?

Tato otázka byla uzavřená a respondenti mohli označit pouze „ano“ nebo „ne“.

Z 98 respondentů by domácí násilí oznámilo 39(40 %) a 59 (60 %) by tuto skutečnost neoznámilo. Ve věkové kategorii 65-75 let by tuto skutečnost oznámilo 13 (57 %) a neoznámilo 10 (43 %), v kategorii 76–85 let by to oznámilo 21 (41 %) a neoznámilo 30 (59 %), a v kategorii 86 a více let by domácí násilí oznámilo 5 (21 %) a neoznámilo 19 (79 %) respondentů, pokud by se s ním setkali jako oběť nebo svědek.

Graf 17 Pokud byste se setkal/a s domácím násilím, ať jako oběť nebo svědek oznámil byste to někomu?

Zdroj: vlastní

Shrnutí dílčího výzkumného cíle č.3

Ze získaných informací z průzkumu bylo zjištěno , že z 98 respondentů se 11 (11 %), osobně setkalo s domácím násilím, zatímco 76 (78 %) odpovědělo „ne“ a 11 (11 %) „neví“. 10 žen a 1 muž se setkalo s domácím násilím. Věkově se tyto respondenti pohybovali v rozmezí od 65 do 85 let. Tito respondenti se setkali s různými formami domácího násilí („slovní urážky“, „zákaz nakládání s penězi“, „krádež“, „fyzické napadení“, „podvody“ a další). Většina z nich si myslí, že pachatelé využili jejich „bezbrannosti“ nebo „lsti“. Ten, kdo se setkal s domácím násilím, za pachatele označila

„partnera/partnerku“, „vnuka/vnučku“, „sousedy“ a další. Většina z nich (60 %) by setkání s domácím násilím neoznámila, zatímco 40 % by ji někomu oznámilo. Z informací uvedených výše, lze říct, že dílčího výzkumného cíle č. 3 bylo dosaženo.

Hypotéza č. 3 Většina seniorů se s domácím násilím nesešla a menšina seniorů se setkala s domácím násilím.

Na základě získaných informací lze potvrdit hypotézu, že většina seniorů se s domácím násilím nesešla a menšina seniorů se s ním setkala. Z průzkumu vyplývá, že pouze 11 % respondentů (tj. 11 z 98) uvedlo, že se osobně setkalo s domácím násilím. Zbývajících 89 % respondentů odpovědělo „ne“ nebo „neví“. Důležité je zdůraznit, že většina seniorů, kteří se s domácím násilím setkali, nepodnikla kroky k oznámení této situace (60 %).

Shrnutí praktické části

Praktická část práce se zaměřuje na provedení výzkumu. Výzkum byl proveden kvantitativní metodou s využitím dotazníku jako nástroje sběru dat. Hlavním cílem bylo *zmapovat povědomí seniorů o domácím násilí*. Tento cíl byl rozdělen do tří dílčích cílů. Zmapovat, jaké informace mají senioři o domácím násilí, jaké informace mají o možnostech pomoci a zda mají osobní zkušenost s domácím násilím. Jsou zde popsány detaily výzkumné metody, organizace a průběh výzkumu, výběr souboru respondentů, etické aspekty a rizika spojená s výzkumem.

Ze získaných dat vyplývá, že většina respondentů, má povědomí o existenci domácího násilí a rozpoznává různé formy, jako je fyzické násilí, verbální násilí, omezování osobní svobody, vyhrožování, nucení k sexu, ponižování, urážky, strach, modřiny a napadání. Existuje však určitá míra neznalosti nebo nejistoty ohledně tématu domácího násilí, což vyžaduje další informovanost a osvětu. Postoj k tomu, zda se domácí násilí týká pouze sociálně slabých rodin, se liší v závislosti na věku respondentů, přičemž starší respondenti ve věku 81 let mají tendenci více souhlasit s tímto tvrzením než respondenti ve věku 65–80 let. Většina respondentů nesouhlasí s tím, že domácí násilí je soukromou záležitostí, kterou by si měli lidé vyřešit sami doma. Respondenti nesouhlasí s tvrzením, že domácímu násilí páchanému na seniorech je v současné době věnována dostatečná pozornost. Většina respondentů by domácí násilí nahlásila, pokud by se s ním setkala. Starší věkové kategorie respondentů uvedlo, že by oznámilo domácí násilí méně často než mladší kategorie, kdy důvodem by mohl být strach z odplaty a také z obavy

ze společenského stigma obklopující tento problém. Nejčastěji by se senioři obrátili pro pomoc na rodinu nebo Policii ČR. Důležité je, aby senioři věděli, na koho se obrátit pro pomoc a podporu v případě potřeby. Z analýzy dat také vyplývá, že většina respondentů, zejména žen, by domácí násilí oznámila, pokud by ho zažila. Celkově lze říct, že senioři mají povědomí o problematice domácího násilí, ale stále existuje potřeba dalšího informování, prevence a podpory pro ty, kteří se s ním setkali.

Závěr

Tato bakalářská práce se zabývala domácím násilím a *povědomím seniorů o problematice domácího násilí*.

Práce byla rozdělena na teoretickou a praktickou část. V teoretické části je zmíněno, co je domácí násilí, různé druhy, znaky, důsledky a také některé pomáhající organizace. Dále je zde vymezen termín senior a stáří. V této kapitole je popsán pohled společnosti na seniory, kde je vysvětleno, proč jsou senioři tak zranitelní. Popisují i právní úpravu domácího násilí a institut vykázání. Praktická část práce byla zaměřena na provedení výzkumu a interpretaci výsledků. Výzkum byl založen na kvantitativní metodě s využitím dotazníku jako nástroje sběru dat. Hlavním cílem této práce bylo zmapovat jaké „*povědomí mají senioři o domácím násilí*.“ Hlavní cíl byl rozdělen do tří dílčích cílů, zmapovat jaké informace mají senioři o domácím násilí, jaké mají informace o tom, na koho se obrátit o pomoc v případě potřeby a také na to, jestli mají osobní zkušenost s domácím násilím. V praktické části práce je popsána zvolená výzkumná metoda včetně nástroje sběru dat, organizace a průběh výzkumu, výběr souboru respondentů, etické aspekty a rizika výzkumu.

Na tomto základě mohu prohlásit, že hlavní cíl bakalářské práce i dílčí cíle byly splněny.

Tato práce poskytla užitečný pohled na problematiku domácího násilí vůči seniorům a ukazuje důležitost prevence a podporu pro ty, kteří se s ním setkali. Z mého šetření je zřejmé, že je nutné zvýšit povědomí seniorů o problematice domácího násilí a zajistit, aby měli lepší přístup k informacím a zdrojům pomoci. Pouze tak mohou být senioři lépe připraveni k rozpoznání domácího násilí.

V praxi by tato práce mohla být využita k rozvoji iniciativ, jako jsou například vzdělávací programy pro seniory a pro společnost obecně. V této práci jsem zjistila skutečnosti, že senioři nemají úplný přehled, co domácí násilí je. Z dotazníku se lze domnívat, že více osob se setkalo s domácím násilím, než uvedlo. Důvodem může být obava z reakce okolí a jejich stud za to, že byli oběťmi domácího násilí. Dle mého názoru by tato práce mohla být podkladem pro bližší seznámení seniorů s problematikou domácího násilí. Zejména zaměření se na skutečnost, co to je přesně domácí násilí. Je předpoklad, že dotazovaní senioři se v době svého produktivního věku s pojmem domácí násilí nesetkali a problémy v rodině jako třeba urážky, napadání brali jako běžnou věc. Mojí prací jsem chtěla učinit osvětu mezi těmito seniory ohledně pojmu domácího násilí.

Tato práce by mohla sloužit sociálních pracovníků či Policii ČR ke zvýšení informovanosti seniorů o problematice domácího násilí. Na základě získaných poznatků by mohly být navrženy vhodné strategie a intervence.

Dalším výzkumníkům, kteří se budou tomuto tématu věnovat bych doporučila zaměřit se podrobněji na sociálně ekonomickou situaci v době trvání partnerského vztahu respondentů, aby bylo možné navrhnout konkrétní strategie na realizaci cílených vzdělávacích programů a intervencí k efektivnímu řešení problematiky.

SEZNAM TABULEK

Tabulka č.1 Transformační tabulka	33
---	----

SEZNAM GRAFŮ

Graf č. 1 Pohlaví respondentů.....	38
Graf č. 2 Věk respondentů.	39
Graf č. 3 Máte informace o existenci domácího násilí?	40
Graf č. 4 Co si představujete pod pojmem domácí násilí?	41
Graf č. 5 Jaké si myslíte, že jsou podle vás projevy domácího násilí?.....	41
Graf č. 6 Domácí násilí se týká pouze sociálně slabých rodin.....	42
Graf č. 7 Domácí násilí je soukromá věc, kterou si mají lidé vyřešit sami doma.....	43
Graf č. 8 Domácímu násilí páchaného na seniorech je společností v současnosti věnována dostatečná pozornost.....	43
Graf č. 9 Pokud by na vás bylo pácháno domácí násilí oznámil/a byste to někomu? ...	46
Graf č. 10 Na koho byste se obrátil/a kdybyste se setkal/a s domácím násilím?.....	47
Graf č. 11 Kde jste získal/a informace o problematice různých forem domácího násilí (napadání, vyhrožování, ponižování ...) a jak se v případě potřeby zachovat a na koho se obrátit o pomoc?.....	48
Graf č. 12 Byly podle vás informace o domácím násilí, které jste získal/a srozumitelné a dostačující?.....	49
Graf č. 13 Setkal/a jste se někdy s domácím násilím, které se týkalo přímo vás?	51
Graf č. 14 Pokud jste se setkal/a s domácím násilím jednalo se o:	52
Graf č. 15 Pokud jste se setkal/a s domácím násilím, čeho myslíte, že pachatel využil...53	
Graf č. 16 Osoba, která se na Vás dopustila domácího násilí byla:	53
Graf č. 17 Pokud byste se setkal/a s domácím násilím, ať jako oběť nebo svědek oznámil/a byste to někomu	54

POUŽITÁ LITERATURA A ZDROJE

- BUSKOTTE, Andrea, VANÍČKOVÁ HORNÍKOVÁ, Lucie, ed.2008, *Z pekla ven: žena v domácím násilí*. Brno: Computer Press.
- CONWAY, Helen L. 2007, *Domácí násilí: příručka pro současné i potenciální oběti se zákonem č. 135/2006 Sb. platným od 1. ledna 2007*. Praha: Albatros.
- ČEVELA, Rostislav a Libuše ČELEDOVÁ.2014, *Sociální gerontologie: východiska ke zdravotní politice a podpoře zdraví ve stáří*. Praha: Grada.
- ČÍRTKOVÁ, Ludmila a Petra VITOUŠOVÁ.2007, *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů: příručka pro pomáhající profese*. Praha: Grada.
- DALIGAND, Liliane a Véronique BEDIN.2014, *Násilí v partnerských vztazích*. Praha: Portál.
- DIENSTBIER, Zdeněk. 2009, *Průvodce stárnutím, aneb, Jak ho oddálit*. Praha: Radix.
- Domácí násilí – násilí na mužích a seniorech*.2006, Praha: Triton.
- EGER, Ludvík a EGEROVÁ, Dana. 2022, *Metodologie výzkumu*. 3. přepracované a rozšířené vydání. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni.
- GJURIČOVÁ, Šárka, Jana KOCOURKOVÁ a Jiří KOUTEK.2000, *Podoby násilí v rodině*. Praha: Vyšehrad.
- HÁŠKOVCOVÁ, Helena. 1990, *Fenomén stáří*. Praha: Panorama, Pyramida (Panorama).
- HÁŠKOVCOVÁ, Helena. 2012, *Sociální gerontologie, aneb, Senioři mezi námi*. Praha: Galén.
- HAUKE, Marcela. 2014, *Zvládání problémových situací se seniory: nejen v pečovatelských službách*. Praha: Grada.
- HAYFLICK, Leonard.1997, *Jak a proč stárneme*. Praha: Knižní klub.
- MATOUŠEK, Oldřich, Pavla KODYMOVÁ a Jana KOLÁČKOVÁ, ed. 2005, *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. Praha: Portál.
- PUNCH, Keith. 2008, *Základy kvantitativního šetření*. Praha: Portál.
- Občanský zákoník: změny občanského zákoníku od ... : rejstřík : redakční uzávěrka ...*
Ostrava: Sagit, 2012-. ÚZ.
- SAK, Petr a KOLESÁROVÁ, Karolína. Sociologie stáří a seniorů. 2012, Sociologie (Grada). Praha: Grada.

STOČESOVÁ, Veronika a David ČÁP. 2020, *Psychoterapeutická práce s původci domácího násilí: zvládnání vzteku, agrese a násilných projevů*. Praha: Portál.

ŠEVČÍK, Drahomír a Naděžda ŠPATENKOVÁ. 2011, *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. Praha: Portál.

TOMEŠ, Igor a ŠÁMALOVÁ, Kateřina. 2017, *Sociální souvislosti aktivního stáří*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum.

VODÁČKOVÁ, Daniela. 2020, *Krizová intervence*. 4., aktualizované vydání. Praha: Portál.

VOŇKOVÁ, Jiřina a Markéta HUŇKOVÁ. 2004, *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. Praha: proFem.

VOŇKOVÁ, Jiřina a Radka MACHÁČKOVÁ. 2003, *Domácí násilí: právní minimum pro lékaře*. Praha: proFem.

Zákon č. 40/2009 Sb. Trestní zákoník

Zákon č. 292/2013 Sb. o zvláštních řízeních soudních

Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky

Internetové zdroje

Český statistický úřad [online]. Český statistický úřad, 2022 [cit. 2023-08-03].
Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/seniori-v-cr-v-datech-rtm2xuji2o>

DURDÍK, Tomáš. *Domácí násilí a jiné formy týrání páchaného na starších osobách v soudobé české společnosti z pohledu trestního práva*. Online. 2013 [cit. 2024-02-04].
Dostupné z: <https://docplayer.cz/1901931-Domaci-nasili-a-jine-formy-tyrani-pachaneho-na-starsich-osobach-v-soudobe-ceske-spolecnosti-z-pohledu-trestniho-prava.html>.

ELPIDA [online]. [cit. 2024-02-04]. Dostupné z: <https://www.elpida.cz/>

Institut vykazání. *Policie.cz* [online]. [cit. 2023-08-30]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/preventivni-informace-institut-vykazani.aspx>

Kriminalita v ČR a EU - (2011–2021) [online]. Praha: Český statistický úřad, 2023 [cit. 2023-08-17]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/kriminalita-v-cr-a-eu-20112021>

HOLÁ, Michaela. *Obtížné řešení domácího násilí*. *Zdrave.cz* [online]. 2009 [cit. 2024-02-12]. Dostupné z: <https://www.zdrave.cz/domaci-nasili/obtizne-reseni-domaciho-nasili/>

Týrání svěřené osoby [online]. Policie ČR, 2023 [cit. 2023-08-10]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/pomoc-obetem-tc-tyrani-sverene-osoby.aspx>

PŘÍLOHY

Dotazník

Dotazník

Vážená paní, vážený pane,

Jsem studentkou Filozofické fakulty Univerzity Hradec Králové, chci Vás požádat o vyplnění dotazníku, který je zaměřen na zjištění zkušeností a názorů seniorů na problematiku domácího násilí, a bude sloužit jako podklad pro moji bakalářskou práci. Ujišťuji Vás, že se všemi odpověďmi bude nakládáno zcela anonymně a veškeré údaje budou použity pouze pro studijní účely. Vaše názory jsou pro mě velmi důležité, proto Vás prosím o co nejpresnější a nejpravdivější odpovědi. Odpovědi prosím zakroužkujte, u některých otázek lze zakroužkovat více možností a jsou zde i otevřené otázky, je zde prostor i pro Vaše vyjádření. Budu ráda za Vaše názory a zkušenosti. Pokud by Vám nestačil prostor v dotazníku, můžete psát i na zadní stranu. Po vyplnění dotazník vložte do přiložené obálky.

Dotazník je zcela anonymní a odpovědi nebudou nikde zveřejněny.

Dotazník

1. Máte informace o existenci domácího násilí?

- a) Ano
 b) Ne

2. Co si představujete pod pojmem domácí násilí? (lze více odpovědí)

- a) Bití, kopání
 b) Nadávky, urážky, zesměšňování
 c) Nucení k sexu, znásilnění
 d) Vydírání
 e) Vyhržování
 f) Zákaz styku s přáteli, chození so společností
 g) Ztráta kontroly na financemi
 h) Jiné (uved'te)

3. Jak si myslíte, že jsou podle vás projevy domácího násilí? (Vypište prosím.)

..... modřiny, stlač, proměření

4. Domácí násilí se týká pouze sociálně slabých rodin.

- a) Souhlasím
- b) Spíše souhlasím
- c) Spíše nesouhlasím
- d) Nesouhlasím
- e) _____

5. Domácí násilí je soukromá věc, kterou si mají lidé vyřešit sami doma.

- a) Souhlasím
- b) Spíše souhlasím
- c) Spíše nesouhlasím
- d) Nesouhlasím
- e) _____

6. Domácímu násilí páchaného na seniorech je společností v současnosti věnována dostatečná pozornost.

- a) Souhlasím
- b) Spíše souhlasím
- c) Spíše nesouhlasím
- d) Nesouhlasím
- e) _____

7. Pokud by na Vás bylo pácháno domácího násilí oznámil/a byste to někomu?

- a) Ano
- b) Ne

8. Na koho byste se obrátil/a, s žádostí o pomoc, kdybyste se setkal s domácím násilím?

.....bála bych se to uklamu měl.....

.....

.....

9. Kde jste získal /a informace o problematice různých forem domácího násilí (napadání, bytí, vyhrožování, ponižování, ...) a jak se v případě potřeby zachovat a na koho se obrátit pro pomoc?

- a) Z televize
- b) Z tisku (noviny, časopisy, letáky)
- c) Z internetu
- d) Od lékaře
- e) Od sociálního pracovníka
- f) Od rodiny
- g) Od někoho jiného, prosím uveďte.....

10. Byly podle Vás informace o domácím násilí, které jste získal / a srozumitelné a dostačující?

- a) Ano
- b) Ne

11. Setkal/a jste se někdy s domácím násilím, které se týkalo přímo Vás?

- a) Ano
- b) Ne
- c) Nevím

12. Pokud jste se setkal/a s domácím násilím jednalo se o:

- a) Fyzické napadení (bití, kopání ...)
- b) Slovní napadení (urážky, ponižování, zesměšňování...)
- c) Krádež (např. finanční hotovosti, šperků)
- d) Podvod (např. někdo Vám úmyslně lhal)
- e) Zákaz styku s přáteli, s rodinou, chození do společnosti
- f) Zákaz nakládání s penězi
- g) Jiné (uveďte).....
- h) Neseťkal/a jsem se s domácím násilím

13. Pokud jste se setkal/a s domácím násilím, čeho myslíte, že pachatel využil.

- a) Lsti – podvodu
- b) Fyzické převahy
- c) Vašeho vyššího věku
- d) Vaší osamělosti

14. Osoba, která se na Vás dopustila domácího násilí byla:

- a) Partner/ partnerka
- b) Syn/ dcera
- c) Vnuk/ vnučka
- d) Sousedé
- e) Jiní lidé, vypište
- f) Nesetkal/a jsem se s domácím násilím

15. Pokud jste se setkal/a s domácím násilím, at' jako oběť nebo svědek oznámil/a jste to někomu?

- a) Ano
- b) Ne

16. Jste:

- a) Žena
- b) Muž

17. Jaký je Váš věk?

- a) 65–70 let
- b) 71–75 let
- c) 76–80 let

- d) 81–85 let
- e) 86–90 let
- f) 91 a více let

Zde je prostor pro Vaše připomínky a vzkazy:

Děkuji Vám za čas, který jste věnovali vyplnění dotazníku.